

Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Karadeniz Technical University Journal of The Faculty of Divinity

ISSN: 2148-5011 | e-ISSN 2618-611X

KTÜİFD, cilt / volume: 5, sayı / issue: 1

(Bahar / Spring 2018): 255 - 290

Batı'da Tasavvuf: İnterspiritüel Çağ'da İslam
Sufism in the West: Islam in an Interspiritual Age

Çev.: Betül Tarakçı

Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Tasavvuf Bilim Dalı.

PhD Student, Uludag University, Institute of Social Sciences,
Department of Sufism.

Bursa/Turkey

e-mail: betultarakci@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1764-8781>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Çeviri / Translation

Geliş Tarihi / Date Received: 3 Nisan / April 2018

Kabul Tarihi / Date Accepted: 17 Mayıs / May 2018

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Haziran / June 2018

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Atıf / Citation: Hugh Talat Halman, "Batı'da Tasavvuf: İnterspiritüel
Çağ'da İslam", çev. Betül Tarakçı, *KTÜİFD* 5, sy. 1 (Bahar 2018): 255 - 290

web: <http://dergipark.gov.tr/katuifd> | <mailto:ktuifd@gmail.com>

Copyright © Published by Karadeniz Teknik Üniversitesi, İlahiyat
Fakültesi. Karadeniz Technical University, Faculty of Theology,
Trabzon, 61080 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Batı'da Tasavvuf: İnterspiritüel Çağ'da İslam*

Hugh Talat Halman**

çev.: Betül Tarakçı

Öz

Makalede ilk defa Teasdale'nin adlandırdığı şekliyle "İnterspiritüel Çağ"ın özelliklerine değinilmiş, özellikle XX. asrın ikinci yarısından sonra doğu menşeli bazı "sufi"lerin Avrupa ve Amerika'ya gelerek kurdukları "tarikat"ların bu akımlara nasıl katkıda buldukları detaylandırılarak anlatılmıştır. Yazar hem bu oluşumlarla İslam'ın ilişkisini incelemiş hem de söylemlerinden hareketle birbirinden farklılıklarını ortaya koymuştur. Burada ele alınan dört liderin müşterek tarafı hiçbir din, mezhep, gelenek gözetmeksizin insanın derûnî yönüne ve hakikatin birliğine yaptıkları vurgudur. Zaman zaman tasavvufun terminolojisini ve yöntemini kullanarak bağlularını kendilerine çekmektedirler. Bunu yaparken İslam'ın sadece bâtinî tarafına eğilseler de Halman'a göre tasavvufun Batı'da yaygınlaşması İslam'ın bahsi geçen "Yeni Çağ" akımlarıyla kesişmesini ve aralarında bir bağ kurulmasını zorunlu kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Batı'da Tasavvuf, İnterspiritüelizm, Yeni Çağ, İnyet Han, Samuel Lewis, Meher Baba, Bawa Muhyiddin.*

Sufism in the West: Islam in an Interspiritual Age

Abstract

In this article as firstly Teasdale coined, the characteristics of "Interspiritual Age" are mentioned and detailed how Eastern sufi orders that had been established in the Europe and America contributed to these movements especially after the second part of XX. century. The author both studied the link between these communities with Islam and presented their differences in discourse. The mutual part of four "murshid" that has been mattered here is the emphasis they put on the inner side of the person and the oneness of truth regardless any faith, sect or observance. Occasionally they appeal their participants by use of terminology and method of Tasawwuf. Although they only care the esoteric part of Islam Halman thinks that popularity of Tasawwuf in the West requires to coinsect Islam with -in other words- "New Age" opinions and get in contact with each other.

Key Words: *Sufism in the West, Interspirituality, New Age, Inayat Khan, Samuel Lewis, Meher Baba, Bawa Muhyiyaddeen.*

* Hugh Talat Halman, "Sufism in the West, Islam in an Interspiritual Age", *Voices of Islam*, 5 cilt, gn. ed. Vincent J. Cornell (USA: Praeger Yay., 2007), 5:169. İlk defa Teasdale tarafından türetilen İnterspiritüelizm kelimesi çeşitli inançlar, ayinler ve geleneklerin altında yatan müşterek bir manevî mirası öngörür. Türkçe karşılığı olmaması sebebiyle bu kullanım tercih edilmiştir. bk. s.4. Ayrıca çeviriyi okuyarak eksik ve yanlışlarımı görmeme vesile olan Hafsa Beyza Aksoy ve Prof. Dr. Salih Çift'e teşekkür ederim.

** Erişim: 16 Mart 2018, <https://www.cmich.edu/colleges/chsbs/PHLREL/Religion/Faculty/Pages/default.aspx>. Makalenin yazarı Hür Talat Halman T.C.'nin ilk Kültür Bakanı olan Talat Halman'ın (ö.2014) oğludur. Duke Üniversitesi'nde yaptığı doktora tezi 2013 yılında Fons Vitae yayınlarından *Where the Two Seas Meet: Al-Khidr and Moses-The Qur'anic Story of al-Khidr and Moses in Sufi Commentaries as a Model for Spiritual Guidance* adıyla yayınlanmıştır. H. Talat Halman, *İki Denizin Buluştuğu Yer Hızır* (a.s.), İstanbul: Nefes yay., 2018.

Nefsini bilen rabbini bilir. (Hz.¹ Muhammed'e atfedilen bir hadis)²

Allah'a giden yollar mahlûkâtın sayısındadır. (Hz. Muhammed'e atfedilen bir hadis)³

Ne lazım gelir ey Müslümanlar ki ben kendimi bilmiyorum?

Ne haça taparım ne hilâle, ne İsevîyim ne Yahudi (Celaledîn Rûmî)⁴

Giriş

Bazıları, Hz. Muhammed ve Celaledîn Rûmî'ye ait bu sözleri geleneksel dindarlık sınırlarının ötesinde bir "maneviyat" (spirituality) olarak yorumlayabilir. Bu tarz bir dünya görüşü çoğu kez "Yeni Çağ Akımı" (New Age Movement) ya da bazılarının şimdilerde isimlendirdiği şekliyle "İnterspiritüel Çağ"⁵ (Interspiritual Age) ve "İkinci Mihver Dönemi"⁶ (Second Axial Age) ile ilişkilendirilir. Hangi isim altında olursa olsun bu görüşün mensupları, taraftarları ve hayranları dinî gelenekler arasındaki uyumu ve evrensel barışta kökleşmiş bireysel, sosyal ve ekolojik dönüşümü öngörmektedirler. Bu makale İslam'ın bu İnterspiritüel akımlarla -eğer varsa- ilişkisini ve bu ilişkinin nasıl olduğunu incelemektedir. Acaba son peygamberin dini ile Kova Burcu Çağı (The Age of Aquarius) arasında bir bağ var mıdır?

Bu soruyu açıklığa kavuşturmak için işbu makale, evrenselliği savunan dört sufi ve akımlarını incelemektedir; Hazret İna-yet Han, Samuel Lewis, Meher Baba ve Bawa Muhyiddîn. 1960-1970'li yıllarda ve daha öncesinde Yeni Çağ Akımı ortaya çıktığında bu liderler ve silsileleri Yeni

- 1 Yazar, Muhammed ismini tek başına ya da "prophet" kelimesiyle beraber kullanmaktadır. (çev.)
- 2 Jameh al-Asrar; "Rasa'il-e Nimatullahi", *Traditions of the Prophet*, ed. Javad Nurbakhsh (London, New York: Khanigahi-Nimatullahi Publications, 1981), 1: 45.
- 3 Mesbah al-hedayah; Nurbakhsh, *Traditions of the Prophet*, 80; Nurbakhsh, 2: 28.
- 4 Divan ST XXXI, *Selected Poems of Rumi*, ed. Reynold A. Nicholson (Mineola, NY: Dover Publications, 2001)
- 5 Wayne Teasdale, *The Mystic Heart* (Novato, California: New World Library, 1999, 2001), 5.
- 6 Russill Paul, *The Yoga of Sound* (Novato, California: New World Library, 2003), 36; Karen Armstrong, "A New Axial Age", *What is Enlightenment* 31 (Aralık 2005-Şubat 2006): 34-36.

Dinî Hareketler (New Religious Movements) olarak büyük bir varlık göstermişlerdir. Her birinin İslamî bir geçmişi vardı ve İslam'ın en azından bazı ilkelerini öğretmişlerdi. Hazret İnyet Han (1882-1927) 1910 yılında Hindistan'dan Amerika'ya gelmiş, oradaki ve Avrupa'daki ilk sufi lider olmuştur. Oğlu ve halefi olan Pir Vilayet Han (1916-2004) Yeni Çağ Akımı'nın gelişme gösterdiği kırk yıl boyunca büyük bir gayret ve ilhamla tasavvufu tanıtmıştır. Hazret İnyet Han'ın müridi ve "hippilerin mürşidi" olan Samuel Lewis 1960'ların sonlarında San Francisco'da meşhur "Sufi Dansı"nı başlatır. 1931'de Avrupa ve Amerika'ya gelen Avatar Meher Baba (1894-1969) "Baba Sevdalıları"nı etrafında toplayıp dünya çapında merkezler kurarak bir sufi teşkilatı oluşturacaktır. Bawa Muhyiddîn (1884-1986) ise 1971'de Sri Lanka'dan Philadelphia'ya gelerek Bawa Muhyiddîn Cemaati'ni kurar. Bir de "Amerika'nın en çok satan şairi" şeklinde nitelenmesiyle noktalanan süreçte Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin şiirlerini tercüme etmesi için Coleman Barks'ı teşvik eder. Bu liderlerin her biriyle alâkalı görüntülü ve sesli kayıtlar mevcuttur.

1970'lerde Yeni Çağ müdavimleri -uygulayıcıları ve müşterileri- alternatif "bütüncül" bir esasa dayanan kozmolojilerin, toplumsal hareketlerin ve psikoterapilerin peşine düşmüşlerdir.⁷ Bu akım Marilyn Ferguson'un *The Aquarian Conspiracy* (Kova Burcu Komplosu) kitabında "Paradigma Değişikliği" ya da "dünya görüşü ve teamüller" in dönüşümü olarak özetlenir. Ferguson'un bütüncül *paradigması* insanoğlunun birbiriyle karşılıklı bağlılığını ve değişim yaratmak için kullandığı bireysel ve kolektif gücü vurgulamaktadır: "1960'ların sosyal aktivizmi ve 1970'lerin başındaki 'bilinçlilik devrimi' tarihî bir senteze doğru gidildiğini gösteriyordu: -içten dışa doğru-kişisel dönüşümden kaynaklanan sosyal dönüşüm."⁸

Bu tanım, sözü edilen akımın *baby-boomer*⁹ ve *baby-boomer* sonrası nesillerle başladığını göstermektedir. 1965'deki Göç Kanunu, Asyalılar için kotaları kaldırır kaldırmaz birçok ruhanî lider bilhassa Hindistan ve Japonya'dan Amerika'ya gelir. Ayrıca kitle iletişim araçları, yurttaşlık hak-

7 Marilyn Ferguson, *The Aquarian Conspiracy: Personal and Social Transformation in Our Time* (Los Angeles, California: J.P. Tarcher, 1980, 1987); J. Gordon Melton, "Whither the New Age?", *America's Alternative Religions*, ed. Timothy Miller (Albany, New York: Suny, 1995), 347-352.

8 Ferguson, *The Aquarian Conspiracy*, 8.

9 İkinci Dünya Savaşı ile Soğuk savaş arasındaki dönemde doğmuş kimse.(çev.)

ları hareketi, karşı kültür, Barış Hareketi feminizm, dünya müziği, internet teknolojisi gibi faktörlerin hepsi İnterspiritüel Çağ için uygun ortamı oluşturan şartların gelişmesine katkı sağlamıştır.

Sosyolog Steve Bruce¹⁰, Yeni Çağ Akımı'nı tanımlamak için dört parçalı bir model geliştirmiştir.

Yeni Bilim/Yeni Paradigma: Kendilerini Yeni Çağ kültürünün taraftarları olarak tanımlayan ya da niteleyenler maneviyatı öğretirken genellikle *yeni bilim* felsefelerini alıntılar, benimser ve uygularlar. Bilhassa kişisel, toplumsal ve gezegensel şifa arayışında madde ve enerjinin bağlılığına dayanan bütüncül metotları uygularlar.

Yeni Ekoloji: Yeni Çağ tasavvuru, dünyayı bütüncül bir organizma olarak görür. Taraftarları, yeryüzüne özen göstermek için yeni yollar geliştirmeye ve bilhassa İskoçya'daki Findhorn, Güney Hindistan'daki Auroville adındaki "hususî cemiyetler" kanalıyla bu hedefi besleyen yaşam tarzlarına kendilerini adarlar. Bu bakış açısı Schumacher'in *Küçük Güzeldir* ve James Lovelock'un *Gaia*'sı gibi Yeni Çağ'ın ilk klasiklerinin temelinde yer alır.

Yeni Psikoloji: Yeni Çağ akımı akıl sağlığını, insanın bütün potansiyelini açığa çıkarması için normal işlevinin ötesine geçmek olarak tasavvur eden Benötesi Psikoloji ya da Derinlik Psikolojisi gibi modelleri kullanır.

Yeni Maneviyat: Birkaç örnek verecek olursak,

- Yoga (Swami Satcidananta, Swami Muktananda)
- Organik Tarım ve İşlenmemiş Gıda
- Çevrecilik ve Ekoloji (Stewart Brand, James Lovelock)
- Yeşil Barış (Green Peace)
- Benötesi Psikoloji (Baba Ram Das, Ken Wilbur)
- Tanrıça Kültü (Starhawk)
- Kuantum Fiziği ve Yeni Fizik (David Bohm, Fritjof Capra)
- Alternatif ve Tamamlayıcı Tıp (Deepak Chopra, Larry Dossey)
- Yaratılış Maneviyatı (Matthew Fox)
- Kuantum Tedavisi (Deepak Chopra)

---

10 Steve Bruce, *Religion in the Modern World: From Cathedral to Cults* (Oxford, U.K.: Oxford University Press, 1996), 204-212.

- İnterspiritüelizm (Wayne Teasdale)
- İntegral Felsefe (Ken Wilbur)
- Biyoloji (Rupert Sheldrake)
- Pagan Maneviyatı (Starhawk)

Keşiş Wayne Teasdale (ö.2004), bu yeni paradigmayı dünya görüşü-müzdeki yedi değişikliğe işaret eden “yeni bir bilinçliliğin doğuşu” olarak tanımladığı “İnterspiritüel Çağ”la özdeşleştirir: 1. Ekolojik farkındalık 2. Diğer canlıların haklarına duyarlılık 3. Birbirimize bağımlılığımızın önemini kavrama 4. “Köktenci milliyetçilik”in terkedilip “zorunlu bağımlılık”ı benimseme 5. Bir arada yaşama tecrübesini deneyimleme 6. Mensupları yoluyla dünya dinlerinin saklı hazinelerine açılma 7. Kozmos ve “evrenin daha geniş zümresi”ne açılma.¹¹ Teasdale’nin İnterspiritüel Çağ anlayışındaki önemli bir fark görecelik meselesiyle alakalıdır. Hristiyan ve Budist manastırlarında yaşayan Teasdale kişinin menşe olarak eninde sonunda bir geleneğe dayanmasını savunur. Benedik bir rahip ve yirminci asrın Hristiyan- Hindu inanç ve yaşantısı arasındaki diyalogun en seçkin uygulayıcısı olan hocası Bede Griffiths (ö. 1993) Hindu feragat (sannyasi) yeminleri etmesine rağmen Hristiyan olarak kalmıştır. Yeni Çağ Akımı’na mensup olan birçok kişi, bu türden özel bir tanımlamayı ruhsal açılamda bir sınır olarak görüp reddetmiştir.

Karen Armstrong çağımızı, kökenlerini XVI. ve XVII. asırda sömürgeciliğin ve daha sonra küreselleşmenin ateşlediği önemli sosyal, politik, ekonomik ve entelektüel devrimlerin izini sürerek “İkinci Mihver Dönemi” (second Axial Age) olarak tanımlamaktadır. Bu devrimlere cevaben insanlar, Armstrong’un deyimiyle “geçmişin kavrayışı üzerine bina ederek” “dindar olmanın yeni yolları”nı aramaya başlamışlardı. Armstrong, birçok dünya dininin ortaya çıktığı birinci Mihver Dönemi ile (m.ö. 800-500) bu yaklaşımların benzerliğine işaret etmektedir. “Kalbe yönelip şiddetten geri durma”nın¹² “varlığın(ın) derûnundaki mutlak hakikat”in¹³ keşfi ile birleşmiş uyumuna dikkati çeker. Teasdale’nin aksine (geçmişte rahibe olan) Armstrong hali hazırda resmî bir dinin üyesi değildir.

---

11 Teasdale, *The Mystic Heart*.

12 Armstrong, “A New Axial Age”, 35-36.

13 Karen Armstrong, *Buddha* (New York: Penguin, 2000), 10.

İslam'da ve İnterspiritüel Çağ'da Bağdaştırmacılık

İnterspiritüel Çağ kısmen sentez ve bağdaştırmacılığa (senkretizm) yönelik temayüller ile nitelendirilir. Müslümanlar benzer eğilimler taşımışlar mıdır? İslam tarihi boyunca Müslümanların özgün bir şekilde dinî fikir ve pratikleri kaynaştırdığına özellikle Afrika, İran, Türkiye, Anadolu, Hindistan, Çin ve Endonezya'da bu bağdaştırmacılığın İslam'ın yayılışına etki ettiğine şahit oluruz. Cava'daki dokuz erenlerden (*Wali Songo*) bazılarının İslam'ı öğretmek ve yaymak için Hinduizm'deki Mahabharata ve Ramayana adlı kahramanlık hikâyelerinin Hinduca-Cavaca versiyonlarını uyarlamaları buna örnektir. Yeni Çağ Akımı bağdaştırmacılığını İslamî bağdaştırmacılıktan ayıran şey Yeni Çağ Akımı'ndaki pek çok kişinin herhangi bir dini nihâî ve en üstün vahiy ya da kapsayıcı bir üst söylem olarak görmemesidir.

İslam'ın Dört Boyutu

Birçok Müslüman İslam'ı iki yönlü, dört boyutlu olarak tarif eder. Burada ele alınan dört sufi bu kalıpları kullandıkları için bizim karşılaştırmamız açısından önem arz eder. Şimdi Türkiye ve Endonezya'dan bazı örneklerle bakacağız. Müslümanlar İslam'ın iki yönünden bahsederler; dış ya da ekzoterik (zâhir), iç ya da ezoterik (bâtın) (el-Hadîd 57/2). Bu ikiliden dört boyut ortaya çıkar. Antropolog Clifford Geertz¹⁴ Endonezyalı bir Müslümanın açıklamasını şöyle aktarır: 1. **Şeriat** "İslam'ın mutlak mükellefiyetlerinin yerine getirilmesini kapsar. Şeriat uyulması gereken kuralları, ibadetleri ve genel toplumsal teamülleri tanımlar. 2. **Tarikat** özel tasavvufî usûlleri içerir. *Tarika*; ("yol") birlik olma, manevî deneyimler, şeyh ve müritlerle olan bağ yani Tasavvuf demektir. 3. **Hakikat** doğruluk, gerçeklik ve mistik birliğin kavranışı anlamına gelir. 4. **Marifet** basiret anlamında irfan (*gnosis*) olarak tercüme edilir. İslam ve Yeni Çağ Akımı'nı mukayese etmek için faydalı bir yol sunan, şeriatın ötesindeki bu üç boyuttur.

Türkiye'de John Birge şeker benzeşimini içeren şu izahı kabul etmiştir.

İnsan sözlüğe bakıp şekerin ne olduğunu ve nasıl kullanıldığını bulabilir. Bu, bilgiye giden şeriat kapısıdır. O kişi şekerini doğrudan nesnel olarak gördüğünde ya da dokunduğunda bir eksiklik hissedebilir. Bu, bilgiye giden tari-

14 Clifford Geertz, *The Religion of Java* (Chicago, Illinois: University of Chicago Press, 1965)

kat kapısını temsil eder. Şekeri tatmak, onun doğasını idrak etmeye doğru bir adım daha derinleşmektir ve bu, *marifet* denen şeydir. Birisi daha da ileri gidip şekerle bir olur ve “ben şekerim” derse bu başlı başına şekerin aslını bilmek olacaktır. Bu, *Hakikat* kapısında olan şeydir. (Birge1994: 102).

Klasik tasavvufta da *vahdet-i vücûd* (the unity of existence) ve *vahdet-i şühûd* (the experience of oneness) denilen mistik birlikteki bu *hakikat* tecrübesi İslam ile İnterspiritüel düşünce arasında önemli bir münasebetin olduğunu gösterir. Bu bakış açısı, Teasdale'nin altıncı noktasında “dünya dinlerinin gizli hazinelerinden biri”¹⁵ dediği husûsa örnektir.

Şimdi Avrupa ve Amerika'daki oluşumlara öncülük eden dört sufiyi değerlendirerek onların İnterspiritüel Çağ'a nasıl bir katkı sağlamış olabilecekleri üzerinde duralım.

Pir-O Mürşit Hazret İnyet Han (1882-1927)

Amerikan tasavvufunun en önemli şahsiyetlerinden biri Mürşit Hazret İnyet Han'dır. İnyet Han Amerika ve Avrupa'da en az sekiz ülkede bestekâr Claude Debussy, piyanist Scriabin, psikolog Roberto Assigialı ve otomobil imalatçısı Henry Ford'un içinde olduğu binlerce insanı etkileyen İnterspiritüel Çağ'ın fikir, model ve yaklaşım tarzlarının habercisidir. İnyet Han Tasavvuf, Hinduizm ve Zerdüştlük eğitimi de almış olan bir müzik üstadıdır. Akıcı İngilizcesiyle gayet karizmatik olan İnyet Han Avrupa ve Amerika'daki ilk sufi lider olmasının yanı sıra Amerika'daki ilk İslam öğreticisi (1910) olma ayrıcalığını taşır. Halkı irşad ettiği on altı yıl boyunca *mürşideler* olarak atadığı dört hanımın da içinde bulunduğu iki yüz, üç yüz kişiyi üyeliğe kabul etmiştir. “Ruhî özgürlük” (spiritual liberty) dediği bağlamda bir Evrensel Tasavvuf ileri sürerken binlerce insan İslam eğitim, kültür ve maneviyatının ana unsurlarıyla karşılaşmıştır. *Ruhî Özgürlüğün Sufi Bildirgesi* adlı müdevven çalışması on dört cilttir ve çalışmaları en az kırk başlık altında bugüne kadar yayınlanmıştır. Hali hazırda *Collected Works* adlı eserinin gözden geçirilmiş halinin ilk dört cildi yayınlanmıştır. Eseri başlıca halefleri olan oğlu Pir Vilayet Han (1916-2004) ve Mürşit Samuel Ahmed Murad “Sufi Sam” Christi Lewis (1896-1971) vasiyetiyle, bahsedeceğimiz diğer şahısların yanısıra, Amerikan Tasavvufu ve Yeni Çağ Akımı'nda büyük bir varlık göstermiştir.

15 Teasdale, *The Mystic Heart*.

Hindistan'da, Barado'da doğan İnyet Khan'ın dedesi müzik akademisi kurucusu, babası ise hem müzik üstadı hem şarkıcıdır. Hindu okuluna devam ederken farklı dinî geçmişleri olan ahabplar, akrabalar ve müzisyenlerle görüşüp tanışır. Dedesinden sağlam bir eğitim aldıktan sonra genç bir delikanlı olarak Hindistan'ı dolaşır ve Haydarabadlı Nizam tarafından kendisine onur nişanı verilir. Ailedeki müzik virtüözlerinin nezaretinde Hindistan'ın en eski enstrümanı olan *vina* üstadı olur.

Ailesi kendisini yogilere, velilere ve Hindu, Müslüman, Zerdüşst geleneginden gelen bilgelere götürür. Nepal'de nazarının kendisini vecde getirdiği yaşlı bir sufi ile tanışır. Bir müddet müzik hocası olarak çalıştıktan sonra Hindistan'ı tek başına baştan başa dolaşır ve rüyasında manevî bir lider (*mürşit*) aramak için işaret olarak yorduğu güzel bir yüz, bir vizyon görür. Rüyasında gördüğü bu yüzü 1903'de Haydarabad'da bulacaktır: Seyyid Muhammed Ebu Haşim Medenî. 1907'de ölümüne kadar Medenî, İnyet Han'ın ilmî-irfanî hocalığını yapar ve ona şu görevi verir: "Yavrucuğum dünyayı dolaş ve müziğinin harmonisiyle Doğu'yu ve Batı'yı mezcet, tasavvufun hikmetini yay, çünkü sen Rahman ve Rahim olan Allah'ın bir lütfusun." İnyet Han o yıl içinde tasavvufun vahdet-i vücüt doktrini ile Vedanta'nın ikiliği reddeden (*advaita*) anlayışı arasında kurduğu bağla kavrayışını derinleştiren ünlü Brahman gurusu Manik Prabhu ile tanışır. Kendisinin Çiştîyye'ye olan husûsî nesebi İnyet Han'a Müslüman olmayanların tasavvufa kabulünün imkânını vermiştir¹⁶.

1911'de San Francisco'da bulunan Hindu tapınağındaki bir müzik gösteriminde Rabia adıyla tarikata kabul edeceği Ada Martin'le tanışır ve en sonunda onu hemen ardından gelecek halefi olarak tayin eder. Amerika, Rusya ve İngiltere'yi dolaştıktan sonra 1915'de Londra'da (International Sufi Order) Uluslararası Sufi Tarikatı'nın merkezini kurar ve aynı zamanda Hz. Muhammed'in o zamana kadar yayınlanmamış olan manevî biyografisini yazar. Birkaç yıl içerisinde tarikattaki bazı Müslüman üyeler İnyet Han'dan Müslüman olmaya ihtida şartı getirmesini isterler. Bunun yerine İnyet Han bu şekilde vafsetmeden ve belirli bir dini ve ya akideyi kabul, red veya benimseme zorunluluğu olmadan Mürşit'in rehberliğinde hakikatı talep etmesinin her insanın kendi hakkı ve değeri ol-

---

16 Omid Safi, "The Sufi Path of Love in Iran and India". *A Pearl in Wine: Essays on the Life, Music, and Sufism of Hazrat Inayat Khan*, edited by Pirzâde Zia Inayat Khan (New Lebanon, New York: Omega Publications, 2001), 265.

duğunu savunur.¹⁷

Aslında İnyet Han'ın "Mesaj" ve "misyon" anlayışı dinî doktrine istinaden bir itidal getirmektedir. İlk kitabı, yerinde bir başlıkla, *Ruhî Özgürlüğün Sufi Mesajı* şöyle başlar: "Allah'ın sevgilileri; hangi ırka, kasta, inanca, millete ait olursanız olun Allah'ın sevgisi hepinizi içine alır"¹⁸ ve İslam'la tasavvuf arasındaki ayrılmaz ilişkiyi özgünce şu şekilde ifade etmiştir: "Tasavvufun İslam'dan ya da başka herhangi bir dinden neşet etmiş olduğu düşüncesi doğru olmak zorunda değildir ancak diğer bütün felsefe ve dinlerin esası ve İslam'ın ruhu olarak adlandırılması kesinlikle doğrudur".¹⁹

İnyet Han'ın Hz. Muhammed'in misyonunu tarif ettiği İslam'ı dogmanın ötesinde nasıl tasavvur ettiğini gözler önüne sermektedir.

Nihayet içteki kılavuzun sesini duymaya başladı. "Rabbinin kutsal ismini haykır". Bu öğüdü tutarken kalbinin bütün varlığıyla zikrettiği kelimenin aksini gördü... Sonsuz ile hem hâl olmuş, ruhunun bir olduğunu farkederken içeriden ve dışarıdan o ses geldi. "Sen O'sun, dünyaya yönel ve Buyruk'umuzu îfâ et, Tanrı'nın ismini yücelt; ayrı olanları birleştir, uyuyanları uyandır, birini diğerine uyumlu kıl, zira insanın mutluluğu buradadır."²⁰

İnyet Han İslam'ın, tabiatın tecellisine dayanan bir vahiy olduğunu vurgular. Birçok Müslüman bu düşüncüyü paylaşırken İnyet Han'ın tabiatı kutsal kitap olarak bilhassa vurgulayışı Yeni Çağ Akımı'nda ortaya çıkacak değerlerin habercisi olur.

*İslamî ibadet, insan evrimindeki eski ibadet formları üzerinde bir gelişme gösterir. Zira İslam, tabiatı sanatatercih eder ve tabiatta Tanrı'nın içkinliğini görür... Şöyle denir, "Tabiat'ın mahir kalemiyle insana bilmediğini öğreten lütuf sahibi Rabbinin ismini haykır!" ki şu demektir: O, tabiat kalemiyle bu dünyayı bir yazma eser gibi yazmıştır. Kutsal Kitap'ı kim okumak isterse onu tabiatta okumalıdır.*²¹

17 Pir Zia Inayat Khan, "Welcome Note" (13 Eylül Hicret Günü, 2005) erişim:(Anjumani-owner@yahoo.com) 8 Kasım 2005.

18 Hazrat Inayat Khan, *A Sufi Message of Spiritual Liberty* (London, U.K.: The Theosophical Publishing Society, 1914), 17.

19 Khan, *A Sufi Message of Spiritual Liberty*, 38.

20 Hazrat Inayat Khan, *The Unity of Religious Ideals, The Sufi Message of Hazrat Inayat Khan* (Geneva: Sufi Movement, 1927, 1979), 9: 194.

21 Khan, *The Unity of Religious Ideals, The Sufi Message of Hazrat Inayat Khan*, 9:196.

“Tabiatın dili” ve “tabiatın kalemi” atıfları İnyet Han’ın *On Sufi Düşünce*’sinden üçüncüsünün veciz bir özetine dayanmaktadır: “Bir Kutsal Kitap vardır; okuyanı aydınlayabilecek tek kitap, tabiatın kutsal yazması”.

İlk kitabı *Ruhî Özgürlüğün Sufi Mesajı*’nda İslam’ın ve peygamberin misyonunun ulvîliğini tarif etmektedir.

...Vazife, ilahî hikmetin son elçisi ve peygamberlerin mührü Hâtemü’l mürselîn olan Hz. Muhammed’e kadar bütün peygamberler tarafından devam ettirilmiştir. Elçi olarak geldi ve dönerken ilahî hikmetin son sözünü söyledi: “Var olan yalnızca Allah’tır”...Her varlıkta Tanrı’yı tanıyarak dinde demokrasi ruhunu yaratan bu ilahî mesajdan sonra başka bir peygambere gerek yoktu. Bu mesajla insan, manevî bir lider ya da kâmil bir müridin rehberliğinde en yüksek kemale ulaşabileceği bilgisini aldı.²²

İnyet Han’ın peygamberle ilgili tutumu onu, İsa Mesih ve Buda’yı kolaylıkla Yeni Çağ değerlerinin timsali olarak sunan Yeni Çağ düşünürlerinden farklı kılar. Üyelerinin Müslüman olmasını şart koşmaz, onun yerine tutucu doktriner ve kurumsal sınırların ötesinde olan mistik farkındalığın önceliğini vurgular. Bununla beraber Hz. Muhammed’in bütün ruhî ve dinî tanımların tamamlayıcı kaynağı olduğunu, misyonunun ve vahyinin üstünlüğünün nihaî olduğunu kabul eder. Lewis daha sonra şöyle diyecektir: “Tasavvuf üzerine yapılan ilk toplantılarda Pir-O-Mürşit, Hz. Muhammed’i “Bütün Zamanların En Mükemmel İnsanı”olarak tayin etmiştir”.²³

İnyet Han, tasavvufun dört mertebesi olan şeriat, tarikat, hakikat ve marifeti İnterspiritüel Çağ’ın esneklik ülküsüne delalet edecek şekilde tarif eder. “İslam’ın dinî otoriteleri, hukuku günahlara hasretseler de insan binlerce ayet ve hadiste şeriat kanununun zaman ve mekâna uyum sağlamak üzere değişime nasıl açık bırakıldığının izini sürebilir”.²⁴

Tarikatı, şeriatın arkasındaki sebebi anlamak olarak tarif ettikten sonra *hakikat ve marifeti* şöyle açıklar:

...varlığımızın hakikatini ve doğanın gizli yasalarını bilmektir. Bu bilgi insanın kalbini genişletir...Kişi yegane Varlık’ı farkedebilir... Bu, dinin bitip ta-

22 Inayat Khan, *A Sufi Message of Spiritual Liberty*.

23 Samuel Lewis, *Sufi Vision and Initiation: Meetings with Remarkable Beings*, (San Francisco, California: Sufi Islamia/Prophecy Publications, 1986), 219.

24 Inayat Khan, *The Unity of Religions Ideals*, 199.

savvufun başladığı aşamadır. Marifet hiçbir şüphenin olmadığı yerde Bir olanın, Tanrı'nın hakikî anlamda kavranmasıdır.²⁵

Sonuç olarak tasavvufun, Hz. Muhammed'in Hz. Ebubekir ve Hz. Ali'ye öğrettiği "Marifetullahın derûnî ilkeleri" olan dört mertebeye nail olmakla zuhur ettiğini söyler.²⁶ İnyet Han çocuklarını namaz kılmaları konusunda eğitmemiş, Batı'ya geldikten sonra namaza devam etmemiştir. Bununla birlikte *müridesi* Rabia Martin'i, Müslüman olması niyetiyle olmasa da namazı öğrenmesi ve kılmaları için bilgilendirmiştir.²⁷ İnyet Han Hindistan'da iken namaz ve diğer ibadetlerini yerine getirmiş, Avrupa ve Amerika'ya geldikten sonra bırakmıştır.

İnyet Han namazın yerine yeni bir dua yönetimi(regimen) başlatmıştır. *Yakarış* olarak bilinen duanın özü şudur:

Aşkın tekâmülü, Ahenk ve Güzellik olan Bir'e doğru,
Mevla'nın tecessümüne bürünmüş tüm aydınlanmış ruhlarla birleşmiş eşsiz Varlık,
Hidayet kaynağı.

İnyet Han peygamber ve mürşitleri aynı varlığın parçaları olarak görür. Bunun arkasında bütün peygamberlerin ezeli olan Nur-u Muhammedî'den²⁸ neşet ettiğine dair sufi geleneği vardır. Öğlen duasında İnyet Han'ın müntesipleri "Üstat, Mesih ve tüm insanlığın Kurtarıcısı" şeklinde hitap ederler.

Seni, Senin bütün kutsal isimlerinde ve suretlerinde tanımamıza izin ver
Rama, Krişna, Şiva ve Buda olarak
Seni İbrahim, Süleyman, Zerdüş olarak tanıyalım
Musa, İsa, Muhammed ve daha başka birçok isimde
Dünyanın tanıdığı ve tanımadığı şekilde

---

25 Khan, *The Unity of Religions Ideals*, 200.

26 Khan, *The Unity of Religions Ideals*, 199.

27 Donald A. Sharif Graham, "Spreading the Wisdom of Sufism: The Career of Pir-o-Murshid Inayat Khan in the West", *A Pearl in Wine: Essays on the Life, Music, and Sufism of Hazrat Inayat Khan*, edited by Pirzâde Zia Inayat Khan (New Lebanon, New York: Omega Publications, 2001) 144, n. 33.

28 Gerhard Bowering, *The Mystical Vision of Existence in Classical Islam: The Qur'anic Hermeneutics of the Sufi Sahl At-Tustari* (Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1980).

Ey Rasul! Mesih! Allah'ın elçisi olan Nebi!²⁹

İnayet Han tarafından oluşturulan Sufi Tarikatı'na (The Sufi Order) ait beş husus İnterspiritüel Çağ'ın gaye ve yöntemlerini bünyesinde toplar; Evrensel İbadet, Ezoterik (Bâtınî) Okul, Şifa Merkezi (Healing Order), Ziraat(Bahçıvanlık) ve Hısımlık Bağı.

Başlangıçta Sufi Tarikatı'nın umumi çehresi olmasına niyetlenen Evrensel İbadet, Yeni Çağ'ın bütün dinlere ihtiram gösteren ülküsünü ifade eder. Ayin, büyük geleneklerin her biri için bir mum ve "hakikat ışığını yükseklerde taşımış" isimsiz ya da bilinmeyen bütün gelenekler için de ayrı bir mum dikmekle gerçekleşir. Ayrıca Herkesin ve Tüm Mabetlerin Mabedi denen yerlerde din adamları (Çerağlar, "kandiller") nikahları ve diğer ayinleri icra ederler. 7 Mayıs 1921'de New York'ta İnayet Han Evrensel İbadet'i ortaya koyduğu zaman katılanlar elli kişi iken 1926'da beş yüzü bulmuştur.

Ezoterik Okul, bir Pir tarafından yetki verilmiş mürşit ve müritler arasındaki bağına ana yapısını oluşturur. Hali hazırdaki Pir, Hazret İnayet Han'ın torunu olan Pir Ziya İnayet Han (d.1971) dedesi ve babasının müfredatını geliştirmeye devam etmektedir. Mürşitler müritlerin eylemlerinde rehberlik etmeye teksif olurlar ve hayatlarının her alanında gurular gibi aracılık etmekten kaçınmayı amaçlarlar. Böyle yaparak müritlerin kendi "iç disiplin"lerini geliştirmeleri beklenir. Bu bâtinî okul aynı zamanda bir gündən kırk güne kadar uzanan inzivalar önermektedir.

1925'de başlayan Şifa Merkezi uyum, dua, nefes ve konsantrasyonla belli bir mesafeden tedaviye eşlik eden bir grup terapisi hizmeti sunar. 1979'dan beri *Sufi Şifa Merkezi* (Sufi Healing Order) bilim ve maneviyat üzerine yirmi altı ulusal konferans düzenlemiştir. Son zamana kadar Himayati Inayati (John Johnson) tarafından yönetilen Şifa Merkezi, Raffaello Çalışma (şifa meleşine istinaden isimlendirilmiş) denilen daha kapsayıcı bir iyileştirme usûlüne de yer vermektedir. Yeni Çağ iyileştirme akımlarının çoğunda olduğu gibi "iyileştirme", "tedavi"den farklıdır ki öncelikle bilincin dönüşümüne, kalbin ve ruhun iyileştirilmesine ya da iyileşen kişinin yaşam kalitesinin geliştirilmesine odaklanılır.

Ziraat Kampı, tarımı bir metafor ve iç-dış arasındaki ahengi yeni-

---

29 Hazrat Inayat Khan, *The Heart of Sufism: Essential Writings of Hazrat Inayat Khan*, ed. H.J. Witteveen (Boston, Massachusetts: Shambhala, 1999), 80.

den canlandıran dönüşümü gerçekleştirmek için manevî bir egzersiz olarak kullanır: “Hem derûnî varlığımızın hem de gezegenimizin yetişmiş bahçıvanları olma çağrısına kulak veririz.” Ziraat tefekkür, bahçe yapımı ve çevrecilik yoluyla hayatın kutsallığını geliştirir. Pir Vilayet, Ziraat’ın gizemli tarımsal usûlünü engin bir ekolojiyle birleştirmiştir.³⁰

Hısımlık Bağı (esasen Kardeşlik olarak isimlendirilen) evrensel olan diğerkâmlık ahlakına dayanmaktadır. Bu hizmet okullarda, yemek bankalarında, rehberlik bürolarında, doğumhane ve sağlık kurumlarında, hapishane kitap fonunda ve tabii ki Delhi’deki Ümit Projesi’nde çalışmayı içermektedir. Ümit Projesi “Delhi’de İnyet Han’ın türbesinin etrafındaki barakalarda yaşayan fakirler için gıda, eğitim, tıbbî ve sosyal hizmet sağlar”.³¹

1912’de Amerikalı Ora Ray Baker’la (Amina Begum) ile evlenen İnyet Han’ın dört çocuğu olur. En büyük oğlu Pir Vilayet 1916 yılında Londra’da doğar. Belgesel filmde İnyet Han’ın ölümünden bir sene önce henüz on yaşında olan Vilayet’i halefi olarak atadığı görülür. II. Dünya Savaşı’nda Pir Vilayet, Kuzey Afrika’da mayın tarayıcı ve gazeteci olarak hizmet vermiş ve raporları uluslararası kabul görmüştür.³² Ayrıca doktora yaptığı Sorbon’da İslam felsefecisi Henry Corbin’le çalışmıştır. Savaştan sonra derviş, Hindu yogisi, Rişi, Budist ve Hristiyan keşişler bulmak için Hindistan’ın her tarafında ve diğer ülkelerde seyahat etmiştir.³³ Babasının akrabaları ve başka insanlar halef oldukları iddiasında bulunsalar da³⁴ Pir Vilayet, babasının 1915’de Londra’da kurduğu tarikatı 1957’de tekrar canlandırarak Batı Sufi Tarikatı (daha sonra, Uluslararası Sufi Tarikatı) olarak isimlendirmiştir. Diğer haleflerle kavgalı değildir fakat babasının vazifesini tamamlamak ister.³⁵ Bu nedenle irşat için babasının Çiştî piri Ebu Haşim Medenî’nin oğlu Pir Fahreddîn’den icazet alır. 1970’lerde New Lebanon, NY’da Çağrı Evi (Abode of the Message) sufi topluluğunu ve daha sonra Rhinebeck, NY’da kâr amaçlı bir Yeni Çağ Atölyesi (New Age

30 Andrew Rawlinson, *The Book of Enlightened Masters: Western Teachers in Eastern Traditions* (Chicago, Illinois: Open Court, 1997), 550.

31 Shams Kairys, “Invincible Spirit: Pir Vilayat Inayat Khan”, *Elixir I* (Güz 2005):33.

32 Kairys, “Invincible Spirit: Pir Vilayat Inayat Khan”, 33.

33 Pir Vilayat Inayat Khan, *Awakening: A Sufi Experience* (New York: Jeremy P. Tarcher Putnam, 1999), 67.

34 Rawlinson, *The Book of Enlightened Masters*, 543-553.

35 Rawlinson, *The Book of Enlightened Masters*.

Workshop) imkânı sunan Omega Enstitüsü'nü kurar.

Yedi kitap ve birçok makalenin yazarı olan Pir Vilayet tefekkür ehli, farklı ruhsal öğretileri bütüncül bir yapıda toplayan ve vazıh bir şekilde ihya edip güncelleyen yaratıcı bir mürşit olarak takipçileri tarafından oldukça takdir görmüştür. Kur'an'daki "...nur üstüne nur..." ifadesini "idra-kin ışığı çarpar ve bütün ruhun hiç olmadığı kadar yoğun bir parlaklığa boğulur"³⁶ şeklinde yorumlamaktan hoşlanır. *Lâ ilâhe illallah* zikrini öğretirken bilimsel ve manevî atıfları birleştirerek şöyle tanımlar: "...ruhumuzun dokusundan bir ışık mabedi ve elektromanyetik alanlardan kalbimizin mihrap olduğu manyetik bir mabet inşa etmek."³⁷ Hz. Muhammed'le ilgili olarak Pir Vilayet şunu söyler: "[Hz. Muhammed] İlahî Hikmet'in son sözünü söyledi: "Var olan yalnızca Allah'tır".³⁸ "Geleceğin ruhaniyetini" tanımlarken Pir Vilayet İnterspiritüel Çağ'ın karakterine benzeyen üç nokta ileri sürer: 1. Dogmalardan kurtulmuş bir maneviyat ve dolaysız mistik tecrübeyi kuramsal inancın yerine koyma 2. "Yap" ya da "yapma" emirlerini dikte eden rol modellere dayanmak yerine "...arayanların kendi vicdanlarına güvenip sorumluluk alma ihtiyacını tanıma..." 3. İlahî olanın yeni bir tasavvuru: "...Kainat, düşüncelerimiz ve duygularımız yoluyla kozmosun anlık idrağının ışıldayıp durduğu ve vücut bulduğu cihanşümûl bir varlıktır."³⁹

Pir Vilayet'in oğlu ve halefi Pir Ziya İnyet Han (1971-...) göreve resmen 2001 yılında başlar ve mürşitlerle tanışmak için o da bolca seyahat eder. Lisansını Londra Üniversitesi Doğu ve Afrika Çalışmaları Okulu'nda (SOAS), yüksek lisansını Duke Üniversitesi'nde tamamlar. Pir Vilayet, Pir Ziya'yı⁴⁰ Dalai Lama'nın nezaretinde Budizm öğrenmeye getirdiği zaman pek muhterem bir Kagyu hocası olan Kalu Rinpoche, Pir Ziya'ya *yeniden doğmuş Tibet hocası* demek olan *tulku* ünvanını verir. Fakat Pir Ziya önceki hayatını bir *tulku* olarak hatırlamadığına ve kendisi için bir anlam ifade etmediğine binaen bu tazîmi kabul etmez. Bu kararını Dalai Lama⁴¹ ile de istişare eder. Halef hırkasını giydiğinden beri Pir Ziya geleneksel

36 Kairys, "Invincible Spirit: Pir Vilayat Inayat Khan", 37.

37 Kairys, "Invincible Spirit: Pir Vilayat Inayat Khan", 175.

38 Kairys, "Invincible Spirit: Pir Vilayat Inayat Khan", 90.

39 Kairys, "Invincible Spirit: Pir Vilayat Inayat Khan", 16-17.

40 Pirzâde Pir'in beklenen halefi anlamına gelir.

41 Rawlinson, *The Book of Enlightened Masters*, 569.

İslamî ibadetleri teşvik etmektedir. Bu, Çağrı Evi'nde ve *Anjumani* e-posta hizmetinde İslam hakkında seminerler vermesi için İmam Bilal Hyde'ı davet etmesinde de görülür. Ayrıca Pir Ziya, İnyetî-Çiştî silsilesinin kaynağı olan Hint Çiştî Sufi silsilesine yeniden itibar kazandırmıştır. Mensupları Delhi'deki Hazret İnyet Han'ın ve Ecmir'deki Muinuddîn Çiştî'nin türbesini ziyaret ederler. Pir Ziya'nın son teşebbüsü Sufi Araştırmaları Sülûk Akademisi'dir (Suluk Academy of Sufi Studies). Broşüründe şu yazılıdır: "Sülûk Akademisi, bireyin yaşamdaki tabî ruhanî güçlerinin farkına varmasını sağlayan geleneksel tasavvuf yogasında(sülûk) bulunan tefekkür usûlünü ve bakış açılarını geliştirmek için yoğun manevî etütten oluşan bir rota sunar."⁴²

2006'da Akademi, "Yeşil Hermesçilik" üzerine bir eğitim verir. Kursun üç hocası kimya, Kabala, bitkisel hekimlik, Kelt Hristiyanlığı ve tasavvufu içeren derlemeci geçmişlere -ortodoks ve heterodoks-sahiptir. Katılanlar, nazari incelemeye ilaveten *spagyrics* (bitki kimyası) öğrenerek bu bilginin ekolojik problemlere nasıl uygulanacağını araştırırlar.⁴³

İnyet Han, bir müzik virtüözü olarak, müziği iyileştirici ve manevî bir kaynak olarak gören tam bir Yeni Çağ Akımı öncüsüydü. Maamafih İnyet Han müzik kariyerini irşat faaliyetlerine kurban etmiş, müziği öğretilerine doğrudan katmamıştır. Bu müzik vurgusu Samuel Lewis yoluyla canlandırılacaktır.

Samuel Ahmed Murad Çiştî (Samuel L.Lewis) (1896-1971)

Lewis muhtemelen burada anlatılan en etkin derlemeci (eclectic),ruhanî gezgindir. Kolombiya Üniversitesi'nde ziraat eğitimi aldıktan sonra 1919'da Kaliforniya Fairfax'ta İnyet Han'ın öğretilerini uygulayan sufilere mahsus bir toplulukta yaşamaya başlar.

1923'de İnyet Han tarafından üyeliğe kabul edildiğinde Lewis, gözleri kamaştırıcı bir ışıkla şaşkına dönmüş ve müşfik bir huzurla teselli bulmuştur. Daha önce beraber çalıştığı Rinzei Zen hocaları Sogaku Shaku, Shaku Soyen, Nyogen Senzaki'ye kıyasla İnyet Han'ın "onun kalbine dokunup uyandıran ilk kişi" olduğunu sezinler (Lewis genelde üçüncü şahıs üzerinden yazmıştır). 1925'te Fairfax'daki bir inziva sırasında müzik ve

42 "Suluk: A Journey Toward The One." Broşür. (New Lebanon, New York: Suluk Academy of Sufi Studies)

43 Erişim: 14 Ocak 2006, www.sulukacademy.org

şiiir yeteneği bahşeden ölümsüz Hızır⁴⁴ peygamber kendisine üç kez görünür (el-Kehf 18/60-82). Bu ziyaretler Şiva, Buda, Zerdüşt, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Muhammed ve son olarak “Hırka”⁴⁵sını (the Robe)⁴⁵bağışlayan İlyas peygamberin âyân olmasıyla devam eder. 1926'da yapılan altı mülakattan sonra İna-yet Han kendisine “Mesajın Hamisi” ünvanını verir.

Zen eğitimi almaya devam ederken 1938'de kendisi ile doğrudan *samadhi* (ilahî birlik) elde ettiği Ramana Manarshi'nin talebesi Paul Brunton'la tanışır. Rabia Martin Sufi Tarikatı'nın liderliğini Meher Baba'ya bırakınca (aşağıdaki tartışmaya bak) bu karardan hoşlanmayan Lewis, İna-yet Han'la ilişkisini manevî düzeyde sürdürür. 1946'da Hz. Muhammed ve Hz. İsa Lewis'e görünecektir. “1946 dolaylarında yazar fena fi'r-rasûle (Hz. Muhammed'le bir olma) ulaştı. Bu, Hâtemü'l mürselîn olan Hz. Muhammed'le başladığı halde hemen akabinde Hz. İsa ile benzer bir tecrübe gerçekleşti.”⁴⁶

Brunton'la olan bu buluşmasından sonra Lewis, Ahmed Murad adını alır. 1947'de kendisini Hz. İsa ve Hz. Muhammed'in doğrudan rehberliğine tayin eden İna-yet Han'la içsel bir görüşme geçirir.

Lewis 1950 ve 1960'larda tuzlu su tahvil projelerinde çalışır. Bunun üzerine Rachel Carson'un Suskun Bahar (*Silent Spring*) adlı eserini okuduktan sonra San Francisco City College'da zehirsiz tarım ilaçları üzerinde uğraşır. Ayrıca, Kuzey Afrika toprağının hurma, incir, zeytin ve üzüm ekimiyle canlanacağı, İslamî sembollerden ilham alan kapsamlı bir zirai program hazırlar. Çokça seyahat etmiş özellikle Mısır, Hindistan ve Japonya'ya gitmiş ve Sufi, Hindu ve Budist üstatlarla çalışmıştır.

1956'da Japonya'da Amida Buda ve Shakyamuni Buda arasında “tam olarak Allah ve Hz. Muhammed arasındaki gibi” bir bağ olduğunu söyler.⁴⁷Lewis daha sonra şunu ilan eder: “Tasavvuf ve Mahayana Budiz-

---

44 Hugh Talat Halman, “Traveling with Khidr,” Elixir II (Kış 2006). Daha etraflı değerlendirme için: “Where the Two Seas Meet: Al-Khidr and Moses-The Qur'anic Story of al-Khidr and Moses in Sufi Commentaries as a Model for Spiritual Guidance”, Tez, Duke University, 2000.

45 Veli Ali Meyer, “Önsöz”, *The Jerusalem Trilogy: Song of the Prophets*, ed. Samuel L. Lewiss (Novato, California: Prophecy Pressworks, 1975), 11.

46 Lewis, *Sufi Vision*, 52.

47 Lewis, *Sufi Vision*, 119.

mi'nin her ikisi de aşkınlık sezgisini (prajna/keşf ve doğrudan) öğretir.”⁴⁸ Lewis'in ekümenizmi ve din ile bilimi birleştirme çabaları İnterspiritüel Çağ ve Yeni Çağ Akımı'nın ülkülerine örneklik teşkil eder.

Lewis 1962'de Amerika'ya dönmeden önce Sufi ve Zen hocalarından ileri düzeyde dersler alır. Çiştî şeyhi Pir Mevlana Abdulgafûr Lewis'i tarikata kabul eder ve Şems-i Tebrizî gibi manevî bir keşifle İnayet Han'ın müritlerine hizmet etmesi için görevlendirir. Lewis mürşit olarak otoritesinin özellikle şu beşi olmak üzere birçok sufi ile çalışmaktan kaynaklandığını iddia eder: İnayet Han, Abdulgafûr, Bereket Ali, Pir Dewal Şerif (İslamabad Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı) ve Sidi Ebusalem el-Alevî.⁴⁹ Mürşit Sam şöyle yazmaktadır: “Batı Pakistan, Salarwala'da 1961'de Çiştî Pir Sufi Bereket Ali tarafından alenen ilan edilene kadar ben “Sufi” terimini (kendime atıfla) asla kullanmadım.”⁵⁰ Lewis, ancak bundan sonra Mürşit S.A.M. (Mürşit Samuel Ahmed) olarak tanınacaktır.

1967 Nisan'ında besin zehirlenmesinden hastaneye kaldırıldığında “...Allah'ın sözü Lewis'e aşıkâr olur: ‘Seni hippilere manevî rehber yapıyorum.’”⁵¹ Bu sözler “Sufi Dansı”nda hayat bulur. Lewis, Yeni Çağ Akımı'na doğrudan ve kalıcı olan katkısını (şimdi “Evrensel Barış Dansları” denen) bu “Derviş Dansları” yoluyla yapar.

Pekala, Allah'ın sedası bana ulaştı ve Derviş Dansları'ndan daha çok rüyeler sundu. Bu danslar nispeten Mevlevî ekolünün stiline dayanır. Rıfâî ve Bedevî (Sufi) ekollerinin unsurlarını barındırır ve bununla birlikte keşfin (iç kavrayış) faal yönlerini... ve o andan itibaren yeni bir Qawwal (Kutsal Ezgi) modeli doğmuştur.⁵²

Lewis bu dansların ilahî ve İslamî bir ilham olduğunu iddia etmiş ve bazı şarkı okunuşlarını Güney Asya Sufi müzik türü olan Qawwal olarak tanımlamıştır. Bu dansları “almaya” devam ederken “adeta iyilik perim”⁵³ dediği Ruth St. Denis'e danışmıştır. Burada tekrar tam anlamıyla bir Yeni Çağ derlemeciliği görülür. Bu danslar bütün dünya geleneklerinden şarkı ve dansları birleştirmiştir. İlk şarkılardan bazıları; Hindu ve Hristiyan

48 Lewis, *Sufi Vision*, 334.

49 Lewis, *Sufi Vision*, 45, 359.

50 Ali Meyer, *The Jerusalem Trilogy*, 12.

51 Meyer, *The Jerusalem Trilogy*, 336.

52 Meyer, *The Jerusalem Trilogy*, 338.

53 Meyer, *The Jerusalem Trilogy*, 340.

dansları ile birleştirilmiş Bismillah, Es-selamü Aleyküm, Ya Hayy Ya Hakk, Ya Muhammed Abdullah'tır. Bu bağdaştırmacı ve kapsayıcı yapı şüphesiz Yeni Çağ Akımı'na aittir. Lewis 1970'de "Dostlarım bu Yeni Çağ'dır. İlahi Huzur'da tatlı bir keyif çağıdır"⁵⁴ diye yazmıştır.

Bununla beraber Lewis, Hz. Muhammed'in üstünlüğünü kabul etmiştir çünkü o "faal bir dünya" da mükemmel bir hayat yaşamıştır.

İncil Tanrı'nın Adem'i kendi suretinde yarattığını söyler. Fakat Adem genelde "günah"la ilişkilendirilir. Günahlardan arınmak için "mükemmel insan" olmalıdır. Fakat ne Budist Buda gibi yaşamak ister, ne Hristiyan İsa gibi, ne de Hindu Ram ya da Krişna gibi. Biz faal bir dünyada yaşamayı arzuluyoruz-nesiller yetiştirmek, işe gitmek, çalışmak ve insanı hesaba kattığımız her şeyi yapmak. İşte bu noktada Hz. Muhammed yücelir. Allah'a, Yaratana yakın olmakla değil yaratılana, insana yakın olmakla yücelir.⁵⁵

Bu sade meşreplikte Samuel Lewis, öğretisini cemaat ruhuna ait şu cümlelerle özetlemiştir: "Ye, dua et ve dans et, hep birlikte." Lewis İslam dünyasının şu üç şahsiyetinin bugüne uygulanabilecek çok kıymetli ilkeler sunduğuna inanır: Halife Ömer(ö. 644), Sultan Selahaddin (ö. 1193) ve Muhteşem Süleyman (ö. 1566).⁵⁶

Lewis Muînuddîn Carl Jablonski'yi(1942-2001) şimdi Uluslararası Sufi Ruhanîleri (SRI/Sufi Ruhaniyat International) olan Sufi Ruhanîleri İslam Toplumu'na (SIRS/Sufi Ruhaniyat Islamia Society) *halife* olarak atamıştır. Pir Vilayet de Jablonski'yi mürşit olarak kabul eder, yalnızca SIRS bünyesinde. 1977'de mürşit-mürit ilişkilerini resmî organizasyondan daha merkezî hale getirme çabasının bir parçası olarak Jablonski, SIRS'ı Sufi Tarikatı'ndan ayırmaya fakat kardeşlik ilişkisini hem Sufi Tarikatı hem de (Avrupa) Sufi Hareketi'nde devam ettirmeye karar verir. Aşkınlığın üzerinde çokça durulmasından kaçınmak ve psikolojik bütünlüğü sağlama konusunda müritlerine yardım etmek için Frida Waterhouse'un *Soulwork* denilen psikoterapi danışmanlığını SRI bünyesine entegre eder. Halefi olarak Jablonski, mürşit Samuel Lewis'in önceki öğrencilerinden baş vokalist ve klasik Hint müziği eğitimi almış olan Shabda Han'ı tayin eder.

54 Meyer, *The Jerusalem Trilogy*, 333.

55 Meyer, *The Jerusalem Trilogy*, 220.

56 Meyer, *The Jerusalem Trilogy*, 19.

Öne çıkan başka bir Ruhanîlider Saadi Neil Douglas-Klotz, Evrensel Barış Dansları Hareketi'nin(Dances of Universal Peace Movement) öncülüğünü yapmıştır. Onun nezaretinde yapılmış asgari dört yüz tane dans kataloğu mevcuttur. Klotz ayrıca Hz İsa'nın Aramice söz ve dualarını söyleyen, ezberleyen, dans eden insanların olduğu millî bir harekete önderlik de etmektedir.⁵⁷ Saadi, Pakistanlı Kur'an öğretmeni Şemseddin Ahmet'ten öğrendiği kadarıyla Arapça kelimelerin özgün iştikaklarını kullanır. Mistik anlam mertebelerinin daha fazla açılması için Sami dilleri çalışmalarını tanıtarak insanları bunlar üzerinde tefekküre sevk eder. Son kitabında tefekkür usûlü olarak kullanmak amacıyla Allah'ın isimlerini "kalbin patikaları" adıyla şiirsel bir şekilde takdim eder. Kitaptaki ilk tefekkür karakteristiktir.

Bir elini hafifçe kalbinin üzerine koyarak yavaş, nazıkçe nefes al. İçinde ferah, temiz bir yer yaratan nefesinin ve kalp atışının farkına var. Bismillah (Bis-MiLLaaH) diyerek nefes al. Kalbimizi Kozmos'un Kalbi'ne raptetmeyi akılda tuttuğumuzda Sufi'nin şu sözünü anımsarız. "Tanrı senin gardiyanın değil, aşığındır".⁵⁸

Böylece Evrensel Barış Dansları popüler ve müstakil bir hal almıştır. Sadece Sufi Tarikatı'nda değil artık bütün dünyada kamuya açık serazat danslar yapılmaktadır. Dinî ve kültürel yapıda bağdaştırmacı olan bu yeni ibadet şekli Yeni Çağ Akımı'na ve İnterspiritüel Çağ'a yapılan en bariz Sufi katkılarından biridir.

Meher Baba (1894-1969)

Meher Baba kendisinin Tanrı'nın insan şeklindeki tezahürü olan Avatar olduğunu, yalnızca bir mürşit değil ilahî aşkın kudreti sayesinde aşkı diriltmek için gönderilmiş bir uyarıcı olduğunu ilan etmiştir. Daha önce Zerdüş, Rama, Krişna, Buda, Hz. İsa ve Hz. Muhammed olarak yaşadığını iddia eder. Bu liste İneyet Han'ın "Saum" duasını çağrıştırır ve Meher Baba'nın Hz. Muhammed olma iddiası tam da sözünü ettiğimiz gibi onu hem İslam veya tasavvufta behre sahibi liderlerden ve hem de Yeni Çağ Akımı ve İnterspiritüel Çağ'ın habercilerinden biri kılar. Tasavvuf öğretilerini Avrupa, Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve tüm dünyada bu-

57 Neil Douglas-Klotz, *Prayer of the Cosmos: Meditations on the Aramaic Words of Jesus* (HarperSanFrancisco, 1990).

58 Neil Douglas-Klotz, *The Sufi Book of Life: 99 Pathways of the Heart* (Penguin Compass, 2005), 3.

lunan müritlerine aktarmıştır. 1958'de ikisi Amerika'da, birer tane Londra ve Avustralya'da eğitim merkezleri kurmuştur. O İnterspiritüel Çağ ve tasavvuf arasında kurulan kendine has bir ilişkiyi temsil eder. Ayrıca İna-yet Han'ın Sufi Tarikat'ına yeniden yön vermeye kalkışmıştır.

1894'te Bombay'da Parsi⁵⁹ bir ailenin içinde doğmuş olan Meher Baba'yı İran ve Hindistan'da on sekiz yıl boyunca derviş olarak gezen babası Sheriar tasavvufla tanıştırmıştır. Onu müritliğe kabul eden beş 'kâmil mürşit'ten üçü İslamî bir geçmişe sahiptir. Meher Baba'nın öğretisi Hindistan kültürü ve İran tasavvufuyla özellikle de Hafız (ö. 1389) ve Rûmî(ö. 1273) ile kaynaşmıştır.

Meher Baba'nın öğretisi kutsal kitapların, dinî uygulamaların ve kurumların sınırlarının ötesine işaret eder.

Ben ne bir mezhep, cemiyet ya da müessese kurmaya geldim, ne de yeni bir din ihdas etmeye. Benim getireceğim din kesretin ötesindeki Bir'in Bilgisi'ni öğretir. İnsanlara okutacağım kitap hayatın gizeminin anahtarını elinde tutan gönül kitabıdır. Ben zihnin ve gönlün mutlu bir şekilde harmanlanmasını sağlayacağım. Bütün din ve mezhepleri yeniden canlandırıp onları tespih taneleri gibi bir araya getireceğim.⁶⁰

Meher Baba (ilahî) aşkıta dinî hakikatin birliğini ilan eder:

Hakikatın kavranışında Müslüman, Hindu, Zerdüş't ya da Hristiyan açısından fark yoktur. Fark yalnızca kelimelerde ve ifadelerdedir. Hakikat bir din ya da ırkın tekelinde değildir.⁶¹

Hiçbir dine ait değilim. Her din bana ait. Benim şahsî dinim Kadîm, Sonsuz, Bir olmaktır. Benim tebliğ ettiğim din *bütün dinlerin hakikati olan Tanrı aşkıdır*.⁶²

Meher Baba "kâmil mürşitler"den Rûmî, Hafız, Ramakrişna, Tukaram, Kebir, Milarepa ve Aziz Fransis'den olduğu kadar çoğu kendisinin önceki Avatar'(ın)a ait tezahürlerinden oluşan farklı geleneklerden derleme yapmıştır.⁶³

59 X. asırdan itibaren İran'dan Hindistan'a göç eden Zerdüş'tiler: (çev.)

60 Meher Baba, *God Speaks*, 2.baskı. (New York: Dodd, Mead&Co., 1973), 37.

61 Meher Baba, *Silent Master, Meher Baba*, ed. Irwin Luck (Myrtle Beach, South Carolina: Irwin Luck, 1967), 15.

62 Meher Baba, *Silent Master*, 22-23.

63 Charles Haynes, *Meher Baba: The Awakener* (North Myrtle Beach, South Carolina: The

İki önemli kitabından biri olan *Tanrı Söyler*'de (God Speaks) ruhların Tanrı'ya dönüşünü tasvir etmek ve ayrıntısıyla anlatmak için Rûmî'nin ünlü bir şiirini başlangıç noktası olarak kullanır. Bu şiir ruh göçü imaları taşır gibi görüldüğünden bazı Müslümanlara göre zorlu olabilir.

Taş olarak ölmüştüm, bitki oldum.
Bitki olarak öldüm ve hayvan oldum.
Hayvan olarak öldüm, o zaman insan oldum.
Öyleyse (ölümden) korkmak niye? Ölümle alçaldığım görüldü mü?
Oysa bir kez daha insan olarak öleceğim
Kendimi kutsal meleklerle birlikte yükselirken bulmak için.
Fakat yolum devam edecek: Allah'tan başka her şey yok olacak.
Melek ruhumu kurban ettiğimde
Hiç bir aklın idrak edemediği olacağım.
Ah, var olmayayım! Var olmayış kendini açığa vurur
Org notalarında. "O'na döneceğiz."⁶⁴

Bu şiir varlığın her seviyesine iştirak eden Tanrı'nın içkin ve hoşgörülü tecrübesini ifade etmektedir. (el-Enam 6/103 Tanrı'nın yaratılmışların gözüyle gördüğünü söyler). Burada Tanrı, bu basamakların her birinin vasıtasıyla gelişen "Ben" olan öznedir. İlahi okyanustan bir "damla" olan her bir ruhun tekrar ilahî okyanusa döndüğünü öğreten Meher Baba bu kanaati ve ruh göçü öğretisini devam ettirir.

Meher Baba Rûmî'nin üç fasılda anlattığı yolculuğu şöyle açıklar: "evrim", "reenkarnasyon" ve "aslına dönüş". "Evrim"de ruh fiziksel evren aracılığıyla bir yol takip eder: Gaz, taş, metal, bitki, kurt, böcek, sürüngen, balık, kuş ve hayvan ve sonra nihayet insan şekline girer. "Reenkarnasyon"da insan ruhu, yinelenen yeniden doğumların arasından geçip gider ve onun fikir, söz ve eylemleri yoluyla yeni "izlenimler" (patterns, samskara) edinir. Bu izlenimler onun etrafında dönerken ruhu Tanrı'nın varlığından perdelerler. Ancak ahlak, düşünsel gayret ve ilahî lütufla nitelenen yeniden doğumlar yoluyla bahsi geçen izlenimler eninde sonunda zayıflar ve tedricen tükenene kadar çözülür. Evrim ve reenkarneyondan sonra ruh, üçüncü evreye doğru hareket eder: "öze dönüş". Bu evrede ruh ilk be-

---

Avatar Foundation, 1993), 22.

64 Rûmî, *Mesnevî*, 3:3901, Nicholson, 43.

denin, insanın vücut bulduğu “kaba beden”in (gross body) ötesine geçer.

Öze dönüş (involution) ruhu yedi katlı bir seyahate çıkarır. İlk altı kat iki “yapı” ya da “katman”la sınırlıdır. Ruh önce enerji tesirleri içeren “zımnî/hafif beden”e (subtle body) doğru gelişim gösterir. Akabinde -Tanrı’ya dönüşünü tamamlamadan önce- sezgi, akıl, duygu ve arzu tesirleriyle dolu olan “ruhsal beden”e (mental body) doğru hareket eder. Zımnî beden katlarında (yedi serisinin ilk dört katı) bulunanlar “psişik” ya da “büyülü” tecrübeler ve güçlerdir. Zımnî/hafif bedende kişi -dikkatinin dağılması tehlikesiyle birlikte- görüntüler, renkler, parlak ışıklar, halkalar, kokular, müzik gibi çeşitli paranormal olayları tecrübe eder.

“Ruhsal beden”in beşinci ve altıncı katları zihnin ve kalbin arındırılmasını simgeler: “...ruhsal katmana ait olanlar, güçlerini sadece başkalarının iyiliği için kullanırlar.”⁶⁵ “Ruhsal beden”in katları farklı kutsal insanların marifetleriyle de vasıflandırılır. Beşinci kat veli (Tanrı dostu), aziz ve yogi olarak bilinen kişileri temsil eder. Altıncı kat kâmil üstatları içerir: mürşit (rehber) ve pir (ata, kıdemli). Bu kattakiler Tanrı’yı yüz yüze müşahede ederler. Kutup (eksen, kâmil mürşit) yedinci katta bunların ötesinde durur ki Meher Baba’nın “Tanrı’nın kendisini Sonsuz olarak idrak etmesi” şeklinde tanımladığı durumdur.

Geleneksek tasavvuf terimlerini kullanacak olursak Meher Baba yedinci katı fena(Tanrı’da yok olma) olarak tanımlar, onun hemen ötesindeki basamak *beķā’*dır (Tanrı’da olma, Tanrı olma). Bu iki yolculuğun ötesinde sadece kutup(merkezde olan azizler) mertebesindeki beş kâmil mürşit “Tanrı’nın hayatını yaşadıkları” (aynı anda hem Tanrı hem de insan olarak yaşama) üçüncü bir yolculuğa başlamıştır.⁶⁶ Meher Baba İnyet Han’ı altıncı kattaki azizlerden saymaktadır.

Tanrı Söyler kitabında Meher Baba ilk *mandalilerden* (ilk mürit halkası) olan Müslüman mürit Abdülganî Münsif’in kendi metnine yazdığı bir şerhe yer vermiştir. Abdülganî yazdığı şerhte *Tanrı Söyler*’deki fikirleri Farsça tasavvuf terimlerini kullanarak ve çoğu zaman Hafız Şirazi’den alıntılar yaparak açıklar. Meher Baba Hafız’a duyduğu hürmeti ve ona verdiği kıymeti “kâmil bir mürşit olan İranlı şair”⁶⁷ sözleriyle çokça ifade

65 Meher Baba, *The Path of Love* (Myrtle Beach, South Carolina: Sheriar Press, 2000), 81.

66 Meher Baba, *The Everything and the Nothing*, (Myrtle Beach, South Carolina: Sheriar Foundation, 1995), 24-25.

67 Meher Baba, *The Everything and the Nothing*, 8.

eder. Ölmeden iki saat önce kendi mezar taşına Hafız'dan üç beyit yazılmasını istemiştir.

1931'de Meher Baba misyonunu Yeni Çağ terimleriyle dile getirmektedir: "Ben bütün din ve mezhepleri bir tespihin taneleri gibi bir araya getirme, bireyin ve toplumun ihtiyacı için ihya etme niyetindeyim. Benim Batı'daki vazifem budur. Bu mahzun dünyanın yüzünde belireceğini söylediğim uyum ve huzur uzakta değildir."⁶⁸

Meher Baba aynı zamanda "Yeniden Yönlendirilmiş Tasavvuf" (Sufism Re-oriented) adlı bir oluşum da başlatır. İna-yet Han'ın halefi Rabia Martin ve onun müridi Ivy Duce Meher Baba'nın ardından giderler. Martin'in yerine geçmek için kendini yeterli görmeyen Duce, Meher Baba'nın yardımını istemiştir. 20 Temmuz 1952'de Meher Baba "Yeniden Yönlendirilmiş Tasavvuf"u başlatacağını duyurur. Kendisinin belirttiği gibi Meher Baba bu hareketiyle -"izm"li bütün-ruhanî hareketleri özellikle Sufizm'i, bilhassa İna-yet Han tarafından başlatılmış hareketi yeniden canlandırma-ya niyet etmiştir:

*Şu an, tek Tanrı'da nihayet bulan bütün farklı izm'leri ihya etmenin vaktidir benim için. Yeniden Yönlendirilmiş tasavvufla alakalı tek bir bildirge oluşturma niyetindeyim. Hindistan'dan imzalayarak Kasım'da Ivy Duce'a göndereceğim ve Amerikan Sufizm'ini ona emanet edeceğim... Bu, bütün Sufi dünyasına uygulanabilecek ve Tanrı'nın izniyle etki ve yankısı bâkî kalacak.*⁶⁹

Meher Baba'nın bildirmede emrettiği vazifeleri, biyografi yazarlarından biri şöyle özetlemektedir:

Meher Baba tarafından yeniden yönlendirilen tasavvuf Tanrı aşkı ve özlemine, bilfiil tecrübelerde Tanrı ile nihaî birliğe dayanır. Bildirge'ye göre her üyenin vazifesi: a) Hafız, Rûmî, Şems, İna-yet Han, İbn Arabî, Şiblî, Hücvirî vd. gibi Sufi aziz, şair ve yazarların kitaplarını okuyup araştırarak tasavvufun ilkelerine aşına olmak b) Meher Baba tarafından verilen Vaazlar'ı ve Tanrı'nın on evresini ve diğer mühim hakikatleri içeren bu konudaki son ve kusursuz kitabı "Tanrı Söyler"i mutlaka okumak ve iyice çalışmak c) Gündüz ve ya gecenin herhangi bir vaktinde yarım saat boyunca Tanrı'nın bir ismini şifâhen mutlaka zikretmek d) Herhangi bir gözden uzak mahal-

68 Adi K. Irani, *Messages of Meher Baba*, (Ahmadnagar: Meher Baba Trust, ty), 83-84.

69 Meher Baba, *The Beloved: The Life and Work of Meher Baba*, ed. Naosherwan Anzar (North Myrtle Beach, South Carolina: Sheriar Press, 1974, 1983), 66.

de on beş dakika boyunca Mevla'yı tefekkür etmek.⁷⁰

Kendisini Zerdüş, Rama, Krişna, Buda, İsa Mesih ve Hz. Muhammed'in Avatar'ı olarak ilan eden Meher Baba, zaman zaman *Kutbu'l-aktab*-bütün velilerin mihveri- olarak adlandırmıştır. Fakat onun Avatar kavramını yalnızca kendisine atıfta bulunmaz. 1954'te Batılı müritleriyle yaptığı bir toplantıda şöyle demiştir. "Biliyorum ki kelimenin tam manasıyla ben Avatar'ım ve her biriniz bir ya da başka bir manada Avatar'sınız." Avatarlığın evrensel olarak kabul gören "Yeni Çağ" anlamını detaylandırarak şöyle der: "Herkes ve her şey bir şekilde, bilinç hallerinden birinde Tanrı'yı temsil eder. Fakat Din Adamı (Avatar, Buda, Mesih, Rasul) Tanrı'yı her hususta, her şeyde, her yerde, bilinçliliğin bir ve bütün evrelerinde açık ya da gizli olarak temsil eder."⁷¹

Meher Baba'nın hayatının ve çalışmalarının alâmet-i farikası kırk dört yıl boyunca mutlak sessizliğini sürdürmüş olmasıdır. "Hakiki şeyler verilir ve sessizce alınır" demektedir. Dünyanın bu kadar uzun süredir birçok mürşitten birçok söz duyup önemsemediğini gören Meher Baba kelimenin tam anlamıyla sessiz kalmıştır.

Ben öğretmeye değil uyandırmaya geldim. Bilin ki bu yüzden hiçbir *öğreti bırakmadım*.

Sonsuzluğun başından sonuna kurallar ve ilkeler bıraktım fakat insanoğlu bunu önemsemedi. İnsanın Tanrı'nın sözlerini yaşayamama acizliği Avatar'ın öğretisini alay konusu haline getirir. İnsan O'nun öğrettiği merhameti işlemek yerine O'nun adına savaşlar başlattı. O'nun sözlerinin hakikatini, saflığını ve tevasusunu yaşamak yerine *hınç dolu bir açgözlülüğe ve vahşete yol açtı*.

Geçmişte Tanrı tarafından koyulan kurallar ve ilkelere insanın kulak tıkaması sebebiyle şimdi Avatar halinde Sükûnet'i gözlüyorum.⁷²

*İstediniz ve size yeteri kadar söz söylendi, şimdi onları yaşama zamanı.*⁷³

Pek çok Yeni Çağ üstadının yapacağı gibi Meher Baba inançtan çok deneyime vurgu yapmıştır. Konuşmadan öğretir ve iletişim kurar. "Ben

70 Meher Baba, *The Beloved: The Life and Work of Meher Baba*.

71 Luck, *Silent Master, Meher Baba*, 16.

72 Haynes, *Meher Baba*, 65-66.

73 Haynes, *Meher Baba*, 35.

sonsuz dek konuşuyorum”⁷⁴ sözüyle ne kastettiğini film ve fotoğraflarda gözlemleyebiliriz. 10 Temmuz 1925’den 7 Ekim 1954’e kadar alfabe panosunu göstermiş ve el işaretleri kullanmıştır. Ondan sonra da sadece mimikleri kullanmıştır.

Tam bir Yeni Çağ yankısı olan resmî açıklamasında dünyayı dönüştürecek her kalbe aşk sözcüğü söyleyeceğini ilan etmiştir:

Sessizliğimi bozduğumda bu, dinî öğütlerle kulaklarınızı doldurmak için olmayacak. Tek Söz söyleyeceğim ve bu söz bütün insanların kalbine nüfuz edecek, günah kara bile aziz olabileceği duygusunu verecek ve aziz, kendi içindeki kadar günahkarın *içinde de Tanrı olduğunu bilecek*.

Ben o Söz’ü söylediğimde önümüzdeki yedi yüzyıl boyunca var olacak bir temel atıyor olacağım.⁷⁵

Meher Baba “evrensel bir vazife” ile uğraştığını ilan etmiştir. Faaliyetlerinin bütün varlıklar üzerinde “bilinç dönüşümü”nü sağlayacak bir etkisi olduğunu, hayatın biricikliğine odaklanan “Yeni İnsanlık”ı meydana getireceğini ve hatta din ile bilim arasında işbirlikçi bir bağ kuracağını açıklar. Meher Baba’nın yalnızca yenilenme, iyimserlik ve evrensel aşk görüşü bile -din ile bilimi sentezleyen bir uyanış başlatma niyetini ilan etmesine ek olarak-Yeni Çağ Akımı tasavvuru ve İnterspiritüel Çağ’ı benimseyen ve ya gelişmesini bekleyenlerle aynı doğrultudadır.

Muhammed Rahim Bawa Muhyiddîn (1884-1986)⁷⁶

1940’larda Sri Lanka ormanlarından çıkıp Tamil Hinduları tarafından fark edilen Bawa Muhyiddîn, Müslümanlar tarafından şeyh ve *veli* olarak tanınana kadar müritlerini Hindu olarak eğitir. 1955’te Sri Lanka’da bir caminin temelini atar. İlginç bir şekilde 1971’de Philadelphia’ya geldiğinde aynı durum tekrarlanır. Orada tedricen İslamî bir yapı hayata geçirene kadar Guru Bawa olarak tanınır. Sanatçı ve mürit Michael Green

74 Purdom’da, Meher Baba, 5.

75 Charles Haynes, Meher Baba: *The Awakener* (North Myrtle Beach, South Carolina: 1993), 111.

76 Bawa’nın doğum yılına dair iddialar Bawa’nın, *The Triple Flame: The Inner Secrets of Sufism* (Philadelphia Press, 2001) adlı kitabının girişinde Sharon Marcus tarafından ileri sürülür. Ayrıca Gwendolyn Zoharah Simmons, “Are We Up To The Challenge? The Need for a Radical Reordering of the Islamic Discourse on Women”, *Progressive Muslims: on Justice, Gender and Pluralism*, ed. Omid Safi (Oxford, U.K.: ONE World, 2003), 14. Ben de şahsen birçok talebesinden uzun ömürlülüğüne dair iddialar duydum.

onu "Yüce Şeyh Muhammed Rahim Bawa Muhyiddîn aynı zamanda Guru Bawa, Batı'ya gelen Kutup idi ki bu sır böylelikle açığa çıksın" şeklinde tanımlar.⁷⁷

1981 yılında namazı tesis edene kadar 11 Ağustos 1976'da abdesti ve namazın bazı bölümlerinde okunan *zikri* başlatır. Kelime-i şehadetin tercümesini şöyle yapar: "Başka hiçbir şey değil ancak Sen Tanrı'sın."

Fotoğraf ve filmlerde görüldüğü gibi Bawa konuşma ve tavırlarında oldukça zarif ve lütufkardır. Genç görünmesine rağmen çevresindeki menkıbeler yüz yıldan fazla yaşadığını öne sürer. Müslümanlar arasında nadiren bilinen bir uygulama vardır ki vejetaryendir. Ormanda yaşamış biri olarak tabiatla oldukça uyumlu yaşamıştır. Onun söylemleri entelektüel bilgiden ziyade irfanî bilgiyi yansıtır. Yol olarak Kâdiriyye tarikatının kurucusu Abdülkâdir Geylanî silsilesine bağlı olsa da öğretileri mezhepçi olmaktan ziyade kucaklayıcı ve derlemecidir. Öğretisinin bu yanı Yeni Çağ dindarlarına ve İnterspiritüel eğilimli kişilere cazip gelmektedir: barış-severlik, vejetaryenlik, sağlıklı beslenme, doğa mistisizmi, ekümenlik ve kendisinin kitabî bilgiden ziyade derûnî veya sezgisel bilgiye sahip oluşu.

Rûmî mütercimi Coleman Barks ve Sufi yazar-çizer Michael Green çalışmalarıyla daha iyi tanınıp ilham kaynağı olarak da Bawa'yı gösterdiklerinden Bawa'nın Amerikan tasavvufundaki ehemmiyeti devam etmiştir. 1986'dan beri Bawa'nın türbesi Pennsylvania Philadelphia'nın dışındaki Coatesville'de kutsal ziyaret mekânı haline gelmiştir.

Bawa mütemadiyen İslam'ı koşulsuz huzur ve sevgi olarak tanımlar.

Herşey İslam'dır. İslam pürüzsüz kalp temizliğidir, geniş bir okyanustur. Tanrı'nın öğretisi oradaysa o İslam'dır. Hakikatin niteliklerini ortaya çıkarmak ve onu gerçek aşkla kucaklamak İslam'dır. Yorgun kalpleri, incinmişleri sevgi ile kucaklayan, onlara sevgi sütünü veren, onları yüz yüze, gönül gönüle birlik içinde kucaklayan İslam'dır.⁷⁸

İslam ve Dünya Barışı'nda (1987) Bawa, şiddet içermeyen bir din olarak İslam'ın oldukça kapsayıcı bir görüntüsünü çizer.

Hakikat birdir, İslam birdir. O hiçbir din, ırk, mezhep, kabile için ay-

77 Coleman Barks ve Michael Green, *The Illuminated Prayer: The Five-Times Prayer of the Sufis as Revealed by Jellaludin Rumi and Bawa Muhaiyaddeen* (New York: Ballentine Wellspring, 2000), 144.

78 Barks ve Green, *The Illuminated Prayer*, 14.

rıcılık tanımaz.⁷⁹

İnsan toplumunun bir olduğunun farkına varmalıyız. Hepimiz Adem'in çocuklarıyız, yalnızca bir Tanrı ve bir dua vardır. İncil, Hindu Puranası, Zend-Avesta, Tevrat ve Kur'an. Bütün bu kutsal kitaplar Tanrı tarafından peygamberlere verilen rahmet sözlerini içerir.⁸⁰

Bawa Hz. Muhammed'in önemini, insanlık içerisinde bir hakikat olarak ifade etmiştir. Gisela Webb Tamilce'de Bawa'nın kelime oyununu şöyle anlatır: "Muham Tamilce'de yüz ya da çehre demektir, aham ise kalp. Bunun üzerine Bawa şunu söyler, 'Muhammed, yüze(muham) yansıyan kalp güzelliğidir... Muhammed'in Nuru, İçsel Muhammed, Tanrı zatının(aham) ilk yansıması ya da "çehre"sidir."⁸¹

Bawa'ya göre Allah ve Hz. Muhammed, şiddetten kaçınmayı özellikle amaçlamıştır:

Allah'ı övüp birilerini yok etmek cihat değildir. Bazıları Adem'in çocuklarına savaş açıp bunu kutsal savaş olarak adlandırıyor. İnsanın insana kılıç kaldırması ve başka bir insanı öldürmesi kutsal savaş değildir. Allah'ın savaşa girme ve öldürme düşüncesi yoktur. Böyle düşünse Allah neden peygamber göndersin? Muhammed insanları yok etmek için gelmedi. O, insana kendi şeytanını yok etmeyi göstermek için bir hikmet olarak gönderildi.⁸²

Bawa mutlak sevgi ve merhameti vurgulamaktadır: "Fetheden merhamettir. Fetheden birliktir, uyumdur. İnsanları fetheden Allah'ın iyi tabiatı, tutumu ve icraatıdır. İslam denilen işte bu haldir. Kılıç fethetmez; sevgi, kılıçtan keskindir. Sevgi yüce, hassas bir kılıçtır."⁸³

Bawa'nın beş unsur (toprak, ateş, su, hava ve eter) ve beş vakit namaz arasında kurduğu sembolik benzerlikler Yeni Çağ bütüncülüğünde (holism) yankı bulur. Michael Green'in yorumlayıp özetlediği gibi:

---

79 Muhammad Rahim Bawa Muhaiyaddeen, *Islam and the World Peace: Explanations of a Sufi* (Philadelphia, Pennsylvania: Fellowship Press, 1987), 89-90.

80 Muhaiyaddeen, *Islam and the World Peace*, 38.

81 Gisela Webb, "Tradition and Innovation in Contemporary American Islamic Spirituality: The Bawa Muhaiyaddeen Fellowship", *Muslim Communities in North America* (Albany, New York: State University of New York Press, 1994), 75-86.

82 Muhaiyaddeen, *Islam and World Peace*, 51.

83 Muhaiyaddeen, *Islam and World Peace*, 34.

Sabah namazı (feci) "hissizliği çözer...Feci, doyumsuz dünyevî saplantıları şafağın cömertliğine bırakır."⁸⁴ *Öğle namazı*(salat ez-zuhur) tepedeki güneşin zirvesinde yansıyan ateşli gücü ve gün boyu yığılarak vücut bulmuş "öfke, kibir ve sabırsızlığı" yatıştırır. Öğle namazı "bu kabaran vahşi enerjileri hararetle bir Tanrı arayışına dönüştürür."⁸⁵ İkinci namazı (salat el-asr), güneşin gölgesini düşürdüğü zaman diliminde suyun mizacına bizi yaklaştırır. Bu seyelanda ruh netlik aramaktadır. Akşam namazı (salat el-mağrib) zihni, havaî fakat yere inip odaklanmaya ihtiyaç duyan bir halde bulur. Yatsı namazı (salat el-i'şa) vaktinde "metanet düşer fakat eterin enginliği (ağır havanın uzamsal niteliği) bizi göz kırpmaya illüzyonuyla hipnotize ederek artar."⁸⁶

Bawa'nın yemek ve yemek pişirme hakkındaki öğretileri de İslam ve Yeni Çağ değerlerini birbirine bağlar. Vejeteryanlığı hayvanların helal yolla kesilmesi usûlünün (zabih) hakiki manası olarak görüp destekler. Bu helal kesim usûlünün amacının hayvanın kesimini zorlaştırmak ve böylelikle insanların daha az et yemesini sağlamak olduğunu düşünür. Sonuç olarak bu usûlün sembolik manası alt egoyu (nefs-i emmare) katletmektir.⁸⁷

Bawa'nın Yeni Çağ Akımı üzerindeki etkisine dair son bir alamet Rûmî tercümesinde Barks'ı teşvik etmekteki rolüdür.

Rûmî ve Yeni Çağ Akımı'na Dair Bir Şerh

Coleman Barks'ın üne kavuşturduğu Rûmî, İslam ve Yeni Çağ Akımı arasında bir köprü olmuş dinin dışında maneviyat arayan Yeni Çağ mensuplarının ihtiyacını karşılayan tasavvufî bakış açıları sunmuştur. Abdurrahman Câmî'nin (ö. 1492) bir zamanlar dediği gibi Rûmî'nin Mesnevi'si "Farsça Kur'an"dır. Konya'da yaşamış olan Sufi şair ve mürşit Mevlana Celaleddin Rûmî Yeni Çağ Akımı'nda çokça okunur ve alıntılanır. 1995'te *Christian Science Monitor*, *Publisher's Weekly* ve PBS'den Bill Moyers'a göre Rûmî Amerika'nın en çok satan şairi olarak öne çıkmıştır. Şair Robert Bly ve Barks mealen aktardıkları tercümeleriyle Rûmî'nin şiirlerini toplu halde okuma ve temsillerde ön ayak olmuşlardır. Barks çok satan bir şöhret ve Rûmî Yeni Çağ ikonu olmuştur. Sözlü ve müzikli per-

84 Barks ve Green, *The Illuminated Prayer*, 48.

85 Barks ve Green, *The Illuminated Prayer*, 50.

86 Barks ve Green, *The Illuminated Prayer*, 52, 54, 56.

87 Webb, *Muslim Communities*, 96.

formanslarla Rûmî'nin şiirlerini 1980 ve 1990'larda müfredatına ekleyen *Men's Movement* üniversitelerde ve konferans salonlarında dinleyici toplamıştır. Bu makale yazıldığı sırada *amazon.com*'da altı yüz binden fazla başlık arasında Barks'ın Rûmî antolojisi *The Essential Rûmî* 5657 adet satış yakalamıştır. Son dönemlerde yazar-çizer Michael Green, Rûmî'nin şiirlerinden geleneksel halk müziğine uyarlanmış bir CD çıkarmak üzere Bawa Muhyiddîn İhvanî'ndan *blue-grass* müzisyenler grubu Illumination Band'le işbirliği yapmıştır.⁸⁸ Hazret İna-yet Han sufi şairler üzerine yaptığı konferans serilerinin el ilanına Rûmî'nin Mesnevi'si hakkında şöyle yazmıştır: "Mesnevi mezmurların bütün güzelliğine, yücelerin ahengine, güllerin renk ve kokusuna sahiptir. Fakat bundan da fazlası namesinde ruhun Tanrı ile yeniden birleşme özlemini dillendirir".⁸⁹

Sonuç:

BİR "GÜNEŞ DOĞAR BATI'DA"-AMERİKAN TASAVVUFU VE YENİ ÇAĞ

Burada iki sorunun cevaplarını ortaya koyacağım: 1. İslam ile İnterspiritüel Çağ ya da Yeni Çağ Akımı'nı birleştiren nedir? 2. Adı geçen dört sufünün kökenleri İnterspiritüel Çağ ve Yeni Çağ Akımı'nın gelişmelerine hangi yolla katkı sağlayıp yardım etmiştir?

1.Genel anlamda Yeni Çağ Akımı mensupları-uygulayıcıları ve müşterileri- aile ve toplum belirlemesinin dinî mensubiyeti düzenleme eğiliminin olduğu geleneksel İslam kültürüne kıyasla daha özgürce bağlanırlar. Yaşamları boyunca Yeni Çağ mensupları umumiyetle birçok manevî yolu denemiş ya da takip etmişlerdir. Yukarıda bahsettiğimiz hareketlerin pek çok takipçisi için bu geçerlidir. Bağdaştırmacılık ve yenilik getirme Müslüman retoriğiyle çatışsa da İslam tarihi boyunca bunlar yaşanmıştır. İna-yet Han'ın silsilesi Hinduları müntesip olarak kabul etmiştir. Burada sözünü ettiğimiz mürşitlerin her biri birçok geleneği öğrenmiştir.

Derlemeciliği ve bağdaştırmacılığına rağmen bu akımların hepsi Şehadet ya da *kelimeyi* hakikatin nihaî ifadesi kabul ederler. Birbirinden farkları *kelimeyi* nasıl yorumladıklarıdır. İna-yet Han'ın silsilesindekiler

---

88 The New Illumination Band: Devastation Song and Other Timely Ballads, Hymns and Harmonies Discovered in the Poetry of Rumi, erişim: 13 Mart 2006, <http://www.sing4life.com/listings/6.html>.

89 Hazrat Inayat Khan and Coleman Barks, *The Hand of Poetry* (New Lebanon, New York: Omega Publications, 1993), 8.

şehadeti “Tek Hakikat dışında başka hakikat yoktur”, Bawa “Başka hiçbir şey değil, ancak sen Tanrı’sın” şeklinde tercüme eder. İki silsile de Hz. Muhammed’i Allah’ın elçisi olarak kabul ederler. Kendisini Muhammed’le özdeşleştirmiş olması durumundan dolayı daha karışık ve zor bir manada Meher Baba da *Kelime*’yi (“Tanrı’dan daha büyük kimse yoktur” şeklinde tercüme ederek) benimsemiştir. Hindistanlı mürşitlerin İslam ve İnterspiritüel Çağ arasında böyle bir devamlılık ortaya koyması tesadüf değildir.

Yeni Çağ tasavvufunun birçok uygulayıcısı ve müşterisi İslam’ın sadece bâtinî boyutu üzerine eğilirler. Bunun tek istisnası Bawa Muhyiddîn Kardeşliği’dir. 1976’da Bawa’nın takipçileri abdest alıp zikir çekmeye daha sonra 1981’de namaz kılmaya başlamışlar, *Şeriat*’ı idame etmişlerdir. Gözlemlerimize göre İnayet Han açıkça şeriatı uygulamasa da “hukuk kişiyi çevresiyle ve kendisiyle uyumlu hale getirmelidir” şeklinde ifade eder. Buna ek olarak Şeriat’ın “zamana ayak uydurmak için değişime tâbî oluşunu” Kur’an ve Hadis’in garantilediğini söylemeyi sürdürür.⁹⁰

Çevrecilikle alakalı İslamî ilkeler İslam ve İnterspiritüel Çağ arasında olası bir köprü olarak daima işe yarayacaktır. Ekoloji ve Yaratılış Maneviyatı da (Creation Spirituality) diğer köprüleri oluşturacaktır. Kur’an, ilahî birlik (tevhid) ve diğer ilahî sırlar hakkında hisse çıkarmak için tabiatın “işaret” ve tecellilerini araştırmayı savunur. Birçok Sufi lider tevhidi vahdet-i vücudun (“varlığın birliği”) bir türü olarak sunar. Bu kabaca Yeni Çağ’ın popüler kullanımları olan “hologram”, “dalga-partikülü teorisi” ve “Heisenberg Belirsizlik Kuralı” ile bağlantılıdır. Fakat temel olarak hem Tasavvuf hem Yeni Çağ Akımı ve İnterspiritüel düşünürler bilim ve maneviyatı yaratılıştaki ahenkli birliğin paralel ifadeleri olarak ilişkilendirirler. Benzer şekilde Yeni Çağ ve İnterspiritüel’in evrenin kutsallığına olan ilgisi doğayı çoğu zaman işaretler ve semboller kitabı olarak sunan (16:10-22, 27:64, 30:20-27) Kur’an’la eşleşir. (Böylece) Ekoloji İslam, Yeni Çağ Akımı ve İnterspiritüel Çağ arasında bir köprü olacaktır.

İslam Yeni Çağ Akımı ve İnterspiritüel Çağ’la bir hoşgörü ilkesi paylaşır mı? Yeni Çağ Akımı’nın teolojik göreciliği birçok Müslümanın dinler arası olma kavramına yönelik tutumlarıyla çatışmaktadır. Müslümanlar hoşgörü ve ekümenizmi genelde İslam’ın en yüce ve son din olduğu bağlamında benimsemişlerdir. Sözünü ettiğimiz mürşitlerden bu tutuculuğu gösteren sadece Bawa’dır. Diğerleri dinin dışında manevî bir yol (*tariqa*)

90 İnayet Khan, *Unity of Religious Ideals*, 199.

öğretmişlerdir. Akımları, kendi zamanlarında sosyologlar tarafından “Yeni Dini Hareketler” olarak isimlendirilmiştir. Wayne Teasdale’in İnterspiritüelizm örneklemede kişinin kendi dinini dâhil edilebilirlik açısından tek çerçeve olarak belirlemesi adeti vardır.

Tefekkür dâhil birçok çağdaş Sufi bir tür çakra sistemi ve teosofi (*işrâkiyye*) uygular. Bunlar da İslam ve Yeni Çağ Akımı arasında bir köprü kurar. Tasavvuf, zımnî/hafif bedeninin enerji merkezleri(letâif) hakkında bir öğretiyi sunar.⁹¹ Fakat bu merkezlerin sistemi teknik olarak yoga ve Yeni Çağ çakralarından farklılık gösterir. Tasavvufun olağanüstü kabiliyetlerin varlığı konusunda Benötesi Psikoloji ile ortak yanları vardır. Yeni Çağ’da olduğu gibi Sufi liderler manevî şifa için aranmaktadır. Yeni Çağ Akımı’nın birçok üyesi Sufi Tarikatı’nın Şifa Merkezi (Healing Concentration) ve Bawa’nın çiftçilik, yemek yapma ve yeme felsefesinden etkilenmişlerdir.

2.Burada sözü edilen dört mürşit Yeni Çağ Akımı ve İnterspiritüel Çağ’ın Müslüman habercileridir. İslamî arka planla İnterspiritüel Çağ arasında berzahta durdukları için yaşamları, Müslüman ve gayri-müslimlerin İslam’la İnterspiritüel Çağ’ı nasıl bağdaştıracağını gösterir. Hazret İnyet Han, Samuel Lewis ve Meher Baba İslam’ı yakînen bilmektelerdi fakat İslam’ın beş şartına dayanan şeriati takip etmiyorlardı. İnyet Han geleneğinin mensupları tefekkür eder, *wazaif*’leri (ilahî sıfatlar hakkında tefekkür) yerine getirir, zikir çeker ve Evrensel Barış Dansları yaparlar. Meher Baba, Eylül 1954’te Dinler arası Dua toplantısının bir parçası olarak namaz kıldırmıştır.⁹² “Baba âşıkları” Meher Baba’nın öğretisi ve kültürünün bir parçası olarak İslam’la karşılaşmışlardır. Sadece Yeniden Yönlendirilmiş Tasavvuf (Re-oriented Sufism) üyelerinden Tanrı’nın İslam’daki isimlerini ezberlemelerini istemiştir. Yine de bu üç mürşit tasavvuf literatürünü özellikle de İranlı şairleri oldukça fazla kullanmışlardır.

Bawa Kur’an ve Hadis’i söylemlerinin merkezine yerleştirmiş, yalnızca o geleneksel şer’î uygulamaları özellikle namazı tanıtmıştır. Bawa’nın zikri, geleneksel *salavat* (*salawat an-nabi*) ve Kâdirî silsilesinin

---

91 Henry Corbin, *The Man of Light in Iranian Sufism* (New Lebanon, New York: Omega Press, 1994) söz edilir.

92 Charles Purdom ve Malcolm Schloss, *Three Incredible Weeks with Meher Baba: September 11 to September 30, 1954* (North Myrtle Beach, South Carolina: Sheriar Press, 1979), 37-39.

piri olan Abdülkâdir Geylanî'ye yakarışları içermektedir.⁹³ Yalnızca Bawa Hindu tanrıçalarına tapınmanın yanlış olduğunu düşünmüş, 1970 ve 1980'lerde Amerika'da sahte mürşitlerin çoğalmasından endişe duymuştur. İnyet Han ve onun silsilesindeki mürşitler bilinçli bir şekilde Hindu, Zerdüş, Budist ve Hristiyan unsurları çoğu İslamî tarikattan daha fazla dâhil etmiştir. Evrensel Barış Dansları, toplantılar, yayınlar ve atölyeler gibi aktivitelerin hepsi dinî sınırları aşan fikir ve uygulamaları sentezlemek için kapsayıcı ve tamamlayıcı bir yaklaşım sergilerler. Mürşitlerin her biri kendi tarzında Yeni Çağ Akımı'na katkıda bulunmaya ve onu yansıtmaya devam eden bir Amerikan tasavvufu yaratmıştır.

Lewis, "Evrensel Barış Dansları" denilen yeni bir ibadet şekli ortaya koyarak Yeni Çağ Akımı'nın habercisi olur. Sufi zikrinden ilham alarak Hindu, Budist, Zerdüş, Kızılderili ve Tanrıça Kültü şarkılarını da içeren Amerikan zikrini oluşturmuştur. Lewis'in 1970'de yazdığı gibi "Dostlarım, bu Yeni Çağ'dır". "Hippilerin manevî lideri" olarak o, Yeni Çağ Akımı'nın kurucularından biridir.

Bawa'nın öğretileri, kendisinin dünya barışı hakkındaki kitabında ve Barks ve Green'in namaz ile alakalı kitabında ana hatlarıyla belirtildiği gibi İslam ile İnterspiritüel çağ arasında bir köprü görevi görür. Bu kitap bir Müslüman ibadetini tanımlamak, yorumlamak ve namaza dair bilgi vermek için Budist, Hristiyan ve sair geleneklerden alınan resimlerle süslenmiş gördüğüm tek örnektir. Bawa'nın dingin ve şiddet içermeyen din sunumu İslam ile İnterspiritüel Çağ'ı daha etkileşebilir ve uyumlu kılmıştır. Bahçıvanlığı ve yemek pişirmeyi öğreten bir vejetaryen olarak sağlıklı beslenme akımıyla da uyum içindedir. Yoga tarzındaki yaşam tarzı, karizması ve zarafeti mürşitlerde Yeni Çağ zevki arayan insanlar tarafından takdir görmüştür.

Birçok Müslüman ve Yahudi'nin müşterek ilişkileri üzerine mücadele ettiği bir zamanda Pir Vilayet'in Havera (uhuvvet) hareketinden Hasidik Rabbi Zalman Schacter-Schalomi ile derin manevî bir arkadaşlık ve eğitim bağının olması yol gösterici ve teşvik edici olmuştur. Pir Vilayet ve Mürşit Sam'in, Rabbi ve şarkıcı Schlomo Carlbach ile yakın ilişkileri olmuştur. Sufi Tarikatı, Ruhanîler, Bawa Muhyiddîn Kardeşliği ve diğer

---

93 Muhammad Rahim Bawa Muhaiyaddeen, *Morning Dhikr at the Mosque of Shaikh M.R. Bawa Muhaiyaddeen* (Philadelphia, Pennsylvania: The Bawa Muhaiyaddeen Fellowship, 1996).

Amerikan Sufi tarikatlarında birçok kişinin Yahudi geçmişinin olması da enteresandır. O kadar ki bazıları onları Jew-fis⁹⁴ (Jewish Sufis, Yahudi sufilerin kısaltması)olarak tanımlar. Bu bizatihi İnterspiritüel Çağ'ın ortaya çıkmasına tesir etmiştir. Rabbi Zalman Schachter-Schalomi tarafından Mürşit Sam'in aşağıda geçtiği şekilde takdir edilmesi bu akımların iyileştirici etkiler ortaya koymaktaki potansiyelini gösterir.

Bilginler Mabed yıkıldığından beri kehanetin peygamberlerden alınıp çocuklara ve meczuplara verildiğini söylese de kehanet kapısı, bir çocuk tıynetinde Tanrı meczubu olmak için hazırlanmış kişilere açık kalmıştır. Mürşit S.A.M "mezczup gibi" imanı ve çocuk saflığı sebebiyle bu kapıdan girmiş ve Vahiy'den istifade edip bize iksirler vermiştir ki geçmek zorunda olduğumuz kaosu atlatıp Yeni Çağ'a girelim.⁹⁵

Velhasılıkelam, ne zaman tasavvuf Avrupa-Amerikalı *baby-boomer*⁹⁶, *hippi* ve *yuppi*⁹⁷ nesillerine tanıtıldı ise Yeni Çağ Akımı ve İslam birbiriyle kesişmiştir. Yeni Çağ ve İnterspiritüel değer ve ideallerini savunan bu Sufilerin çoğu otuzlu, kırklı ve daha ileri yaşlardalar.1960'larda birçok genç insan Bawa Muhyiddîn'in yanı sıra Pir Vilayet Han, Mürşit Sam, Meher Baba'yı takip etmiş olsalar da son senelerde yeni katılan üyeler daha yaşlılardan oluşmaktadır.

Yeni Çağ, İnterspiritüel Çağ ya da İkinci Mihver Dönemi'ne girdiysek bu akımların iyilik, şiddet karşıtlığı ve 'interspiritüellik' hakkındaki idealleri İnayet Han, Lewis, Meher Baba ve Bawa'nın yaşamlarında ve çalışmalarında açıkça görülebilir. Bu dört mürşit İslam ve İnterspiritüel Çağ arasında köprü vazifesi görmüşler ve farklı sosyo-kültürel çevrelerden gelen birçok insanı bu yola girmeye teşvik etmişlerdir.

---

94 Bu yeni bir şey değildir. Örneğin Maymonides'in torunu Obadiyah'ın tasavvufla ilişkisi. (Arkansas Üniversitesi'nde Prof. Jacob Adler ile yapılan özel mülakat)

95 Samuel L. Lewis'in *Jerusalem Trilogy* adlı kitabının kapağındaki Rabbi Zalman Schachter-Schalomi'den yapılan alıntı.

96 bk. s.3.

97 young urban professional/genç şehir züppesi. (çev.)

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Barks, Coleman. *The Essential Rumi*. San Francisco, California: HarperCollins, 1995.

Bawa Muahaiyaddeen Fellowship web sitesi.Erişim 4 October 2004. www.bmf.org.

Birge, John Kingsley. *The Bektashi Order of Dervishes*. London, U.K.: Luzac Oriental, 1937, 1994.

Bruce, Steve. *Religion in the Modern World: From Cathedrals to Cults*. Oxford, U.K.: Oxford University Press, 1996.

De Jong-Keesing. *Inayat Khan-A Biography*. London, U.K.: Luzac & Co. Ltd., 1974.

Ernst, Carl. *The Shambhala Guide to Sufism*. Boston, Massachusetts: Shambhala, 1997.

Fox, Matthew. *Creation Spirituality*. San Francisco, California: Harper San Francisco, 1990.

Fragar Robert. *Heart, Self and Soul*. Wheaton, Illinois: Theosophical Publishing House, 1999.

Graham, Donald A. Sharif. "Spreading the Wisdom of Sufism: The Career of Pir-o-Murshid Inayat Khan in the West." *A Pearl in Wine: Essays on the Life, Music, and Sufism of Hazrat Inayat Khan*, edited by Pirzâde Zia Inayat Khan, New Lebanon, New York: Omega Publications, 2001.

Halman, Talat Sait, ve Metin And. *Mevlana Celaleddin Rumi and The Whirling Dervishes*, Istanbul: Dost Yayınları, 1983, 1992.

Hixon, Lex. *The Heart of the Qur'an*. Wheaton, Illinois: Theosophical Publishing House, 1988.

Inayat Khan, Pir Vilayat. *Toward the One*. New York: Harper and Row, 1974.

Inayat Khan, Pirzâde Zia, ed. *A Pearl in Wine: Essays on the Life, Music, and Sufism of Hazrat Inayat Khan*. New Lebanon, New York: Omega Publications, 2001.

Lewis, Franklin D. *Rumi: Past and Present, East and West*. Oxford, U.K.: OneWorld, 2001.

Çev.: Betül Tarakçı

Lovelock, James. *Gaia: A New Look at Life on Earth*. Oxford, U.K.: Oxford University Press, 1979.

Melton, J. Gordon, Jerome Clark and Aidan A. Kelly. *The New Age Encyclopedia*. Derroit, Michigan: Gale Research, 1990.

Meyer, Murshid Wali Ali. "A Sunrise in the West: Hazrat Inayat Khan's Legacy in California." *A Pearl in Wine: Essays on the Life, Music, and Sufism of Hazrat Inayat Khan*. ed. Pirzâde Ziya Inayet Khan. New Lebanon, New York: Omega Publications, 2001.

Muhaiyaddeen, Muhammad Rahim Bawa. *Asma' al-Husna: The 99 Beautiful Names of Allah*. Philadelphia, Pennsylvania: Fellowship Press, 1979.

-----, Dhikr: *The Rememberance of God*. Philadelphia, Pennsylvania: Fellowship Press, 1979.

Nicholson, Reynold. *Selected Poems of Rumi*. Mineola, NY: Dover Publications, 2001.

Nicholson'un raporu. *Rumi Mystic and Poet(1207-1273)* London, U.K.:George Allen and Unwin, Ltd., 1950. Ölümünden sonra A.J.Arberry tarafından tamamlanmıştır.

Nurbakhsh, Javad. *Traditions of the Prophet*. 2 cilt. London and New York: Khanigahi-Nimatullahi Publications, 1981, 1983.

Schimmel, Annemarie. *Mystical Dimensions of Islam*. Chapel Hill, North Carolina: University of North Carolina Press, 1975.

Sufi Order International website www.sufiorder.org/activities/

Sufi Ruhaniat International. Erişim 10 Ağustos 2005. website www.ruhaniat.org

Walbridge, John. *The Wisdom of the Mystic East: Suhrawardi and Platonic Orientalism*. Albany, New York: Suny, 2001.

Wilbur, Ken. *A Theory of Everything: An Integral Vision for Business, Politics, Science, and Spirituality*. Boston, Massachusetts: Shambhala, 2000.